

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจิตร เล่ม 1 และเล่ม 2 โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต 4 ด้านคือ ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม เรียงลำดับเรื่องตามสารบัญชในแต่ละเล่ม ผลการวิเคราะห์เนื้อหามีดังนี้

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจิตร เล่ม 1

เด็กบ้านสวน

เรื่องเด็กบ้านสวนเป็นสารคดีทำนองอัตชีวประวัติของ พ. เนตรรังษี (พจน์ เนตรรังษี) เขียนขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงสภาพชีวิตของชาวสวนสมัยเมื่อ 60 ปีที่ผ่านมา ซึ่งในปัจจุบันสภาพชีวิต คงกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติต่าง ๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี แม้ว่าเรามีความจำเป็นต้องยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ก็ควรพิจารณาว่าควรรับสิ่งใด ควรรักษาสิ่งใดไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตแบบไทย ๆ ในอดีตที่ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้ สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องเด็กบ้านสวน มีดังนี้

ด้านร่างกาย

การปรับปรุงสภาพแวดล้อม

การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในบริเวณที่อยู่อาศัยด้วยการปลูกต้นไม้ และเลี้ยงนกเป็นความพยายามที่จะจำลองสภาพป่าที่ร่มรื่นเข้ามาไว้ในบริเวณบ้าน เพื่อจะได้ใช้ชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติอันสดชื่นและสวยงาม จะเห็นได้จากข้อความดังนี้

"บ้านมีที่แปลงแปลง ... นอกจากปลูกบ้านจึงมีที่ว่างเป็นสนามหญ้าเล็ก ๆ 2 สนาม มีกรงเลี้ยงนกสารพัด มีต้นไม้ เช่น มะม่วง ละมุด ขุนนากมลาย ส่วนหน้าบ้านส่วนที่ติดกับถนน อีรุเดินเข้ามา... มีต้นชมพูประมาณ 10 ต้น... ปลูกเป็นระยะ" (หน้า 6)

"ไม้ผล เช่น ละมุด มะม่วง ขนุน พ่อปลูกไว้ตามข้างสนาม และบริเวณหมู่บ้าน ส่วนที่เจดีย์รอบบ้านมีเถาวัลย์และสายหยูกขึ้นอยู่คนละมุม ราวที่อยู่ที่ตรงบันไดขึ้นหอหน้าบ้าน... ชลูดปลูกอยู่ที่สะพานข้ามห้องร้องเล็ก ๆ... คนละค้ำกับเถาพวงคราม" (หน้า 6-7)

ค่านิจใจ

ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน

การมีความสุขสนานกับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ถึงมารอบ ๆ ตัว นับเป็นกำไรชีวิต เพราะไม่ต้องไควคว่าหรือซื้อหามาให้เสียเวลาและทรัพย์สิน คุณภาพชีวิตค่านีเห็นได้จากข้อความที่ว่า "...ถ้าดอก(พวงคราม) ร่วงมันจะหมุนเพราะกลีบของมันเป็นเพียงมี 5-6 กลีบคล้ายใบพัด มันหมุนควงมา กว่าจะถึงพื้นเหมือนกังหันต้องลมคู่สวยงามเพลินตาดี ผมชอบเก็บดอกมันขึ้นไปปล่อยบนหน้าต่างสูง ๆ ให้มันหมุนจี๊ดมาสู่พื้นกิน เป็นของเล่นสนุก เมื่อสมัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน" (หน้า 7)

ค่านิสัยปัญญา

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

การอ่านเป็นวิชาความรู้ที่ควิหนึ่ง คนที่รักการอ่านจะเป็นคนที่มีความรู้กว้างขวาง จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า "คนที่อ่านหนังสือดูใจแมคือผมคนเดียว...อ่านไม่ก็ไมซัก็ถูกตำหนิ บางทีแมก็หยิกเอาขาเขียวไปเลย แต่เพราะเหตุนี้แหละทำให้ผมรู้เรื่องราวจากหนังสือต่าง ๆ และรักการอ่านมาตั้งแต่เด็ก" (หน้า 5)

ความรู้ทางคันศิลปะ

เรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะสถาปัตยกรรมเรือนไทย กล่าวถึงในตอนที่ว่า "บ้านผมเป็นเรือนปั้นหยา 2 หลังแปดคี่นอกชานแล่นกลางแบบโบราณ...เสาเรือนใช้ไม้ซุงทั้งคันกลม ๆ ... ลวดลายคามช่องลมและลูกกรงเจดีย์กระเบื้องบ้าน สลักนลู่เป็นลวดลายงคางม... ใต้ถุนสูง" (หน้า 4-5)

ความรู้ทางค่านวิทยาศาสตร์

เรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะและธรรมชาติของปลาเสือ สรุปลงได้ว่าปลาเสือตัวโตเท่าฝ่ามือหรือเล็กกว่านั้น มีลายสีขาวดำค้ำคั่น ครีบล่างโบกพลั่ว ทาโต เมื่อมองเห็นแมลงเล็ก ๆ เกาะอยู่ตามยอดหญ้าสูงประมาณ 1 ฟุต สามารถพ่นน้ำให้แมลงตกลงมาเป็นอาหารได้ กำน้ำได้ไกลและแรงมาก (หน้า 6)

ลักษณะและธรรมชาติของปลากระทุงเหว ปลากระทุงเหวมีปากบนสั้นกว่าปากล่าง เวลาคายเหยื่อต้องพลิกตัวตะแคงเพื่อให้จงอยปากบนเข้าไปจับได้ถนัด ชอบว่ายน้ำเป็นฝูง ๆ เมื่อพบเหยื่อจะแย่งกันคาบ กำน้ำได้ไกลและทนมาก (หน้า 6)

ลักษณะของต้นพวงคราม เป็นไม้เถา มีใบแข็งคายและคัน ดอกสีม่วงและคราม เป็นช่อยาว กลีบดอกเป็นเพียงมี 5-6 กลีบ บานทนอยู่นานหลายวัน (หน้า 7)

ลักษณะและธรรมชาติของนกยูง "นกยูงมีคู่หนึ่ง ตัวผู้รำแพนสวยแต่คู่มาก มันจิกไม่เลือกใครในเวลามันจิก ตัวเมียไม่ค่อยคุย เปรียบร้อยแม้จะไม่สวยเพราะไม่มีแพนหางงาม และไม่รู้จักรำแพนอย่างตัวผู้" (หน้า 7)

ความรู้ทางค่านภูมิศาสตร์

เรื่องราวเกี่ยวกับวัดกุฎีดารามได้แก่อธิบายความที่ว่า "ผมเกิดที่บ้านสวน หนองรี หน้าบ้าน ตึกคลองวัดคอกไม้ ไม่ไกลจากสถานีตำรวจกุฎีดาราม... หน้าโรงพักมีถนนผ่านกลาง ฝั่งตรงข้ามคือวัดคอกไม้ ซึ่งเป็นศัพท์ชาวบ้าน ภาษาราชการเรียกว่าวัดกุฎีดาราม" (หน้า 4)

ความรู้ทางค่านประวัติศาสตร์

เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของสะพานโคสติดคือ เหตุที่มีชื่อเช่นนี้ "เพราะเชิงสะพานก่อนที่จะข้ามคลอง(วัดคอกไม้)มีแขกเลี้ยงวัวฝูงหนึ่ง 8-9 ตัว" (หน้า 4)

ความรู้ทางค่านชีวประวัติ

เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตในวัยเด็กของ พ. เนตรรังษี ซึ่งพอสรุปได้ว่า พ. เนตรรังษี มีบิดาเป็นข้าราชการหอสมุดควจิรญาณ มารดาเป็นแม่บ้านผู้ขยันขันแข็ง มีพี่น้องหลายคนอยู่กันเป็น

ครอบครัวที่อบอุ่นในบ้านสวน ชนบุรีที่มีความร่มรื่นสวยงาม (หน้า 4-7)

ความรู้ทางค่านิยมธรรมเนียมประเพณี

ประเพณีเผาศพ จะเผาบนเชิงตะกอนที่สามล้างซึ่งมีลักษณะ "ปักเสาสูงสามมุม ข้างล่างกว้างข้างบนสอบ และมุ่งหลังคาสังกะสี" เวลา "สองทุ่มสามทุ่มเป็นเวลาที่เขาเผาผีที่สามล้าง" (หน้า 4)

ค่านิยมธรรมเนียม

ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน

แม้บ้านที่ชยันขันแข็งจะไม่ปล่อยให้เวลาว่างให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ มักจะทำงานบ้าน อยู่เสมอ คั้งที่ "แม่มักจะอยู่ที่ตุณเรือนใหญ่... แม่นั่งทำงานบ้าน ทำขนม และงานอดิเรก เช่น มวนบุหรื เจียนทอง พันเทียนอบ บั่นไส้ขนม กวนห่อหมก อบละมุด" (หน้า 5)

ความเมตตาการุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

บิดาของผู้เขียน (พ.เนตรรังษี) มีความเมตตาการุณาต่อสัตว์มาก เห็นได้จากการชอบเลี้ยงสัตว์คั้งข้อความที่ว่า "... พ่อชอบเลี้ยงนก ในกรงรอบบ้านมีนกเขาใหญ่มากกว่า 10 กรง ส่งเสียงขันคั้งวัน... นกคีรีบุณก็มี... นกยูงมีคั้งหนึ่ง... ไก่ฟ้าพญาลอ และไก่วงนั้นเลี้ยงขังกรงไว้เป็นพวก ๆ นอกจากนั้นยังมีนกกขิงในกรงคั้งซึ่งมีมากกว่า 20 ชนิด ไม่ทราบว่าจะไร่บ้าง นกเหล่านี้เขาเอามาให้บ้าง ซ้อมมาบ้าง แม่ว่าอย่างนั้น"

ความเป็นระเบียบในการงานและความคึก

การจัดสิ่งของให้เป็นหมวดหมู่และเป็นระเบียบ ทำให้หยิบคั้งง่าย หายก็รู้ คั้งงานคการการจัดสิ่งของให้เป็นระเบียบเห็นได้จากข้อความคั้งไปนี้

"พ่อชอบอ่านหนังสือสะสมหนังสือคั้ง ๆ เย็บปกแข็ง สันปกมีอักษรคั้งทองบอกไว้เป็นชคค ๆ ... อยู่ในคั้งตู้สมคคเป็นหมวดหมู่ คั้งยังไม่คั้งเย็บปกแข็งก็เก็บมัดไว้เป็นชคคเป็นเรื่อง ๆ รคการเย็บเป็นงวคคเป็นครวคคเมื่อครมคคเป็นชคค" (หน้า 5)

"พ่อเป็นคนรักระเบียบ ใครหยิบหนังสือไปอ่านแล้ว เมื่อเอามาคืน เข้าตู้ต้องวางไว้ตามที่เคยของมันให้ถูกต้อง เรื่องนี้พวกพี่ ๆ เคยถูกคุกหลายครั้ง เพราะหยิบไปอ่านแล้วไม่เก็บเข้าที่เดิม" (หน้า 6)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องเด็กบ้านสวนนี้ สรุปเป็นการวาง
ไต่ค้งปรากฏในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่อง เด็กบ้านสวน

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	2
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	1
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	1
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	4
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	1
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	1
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	1
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	1

ตารางที่ 1 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่อง เด็กบ้านสวน

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ค่านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอคักปละ	-
ความกตัญญูทักท้วง	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	1
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	1
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	2
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอร้องและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	17

จากตารางที่ 1 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง เด็กบ้านสวนได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางค่านสคิบัญญัติ รองลงมาได้แก่ ค่านคุณธรรม ค่านร่างกาย และค่านจิตใจตามลำดับ

เมื่อหัวถึงหมอน

เรื่องเมื่อหัวถึงหมอนเป็นบทความของนายคำรา ณ เมืองใต้ (เปลื้อง ณ นคร) ใต้เสนอแนวความคิดในการปฏิบัติและพิจารณาชีวิตเมื่อก่อนจะนอน เรื่องเมื่อหัวถึงหมอนมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตปรากฏอยู่ดังนี้

ด้านร่างกาย

การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง

การนอนหลับสนิทเป็นเวลานานเพียงพอกับความต้องการของบุคคล มีความสำคัญมากต่อสุขภาพ วิธีทำให้นอนหลับสนิทคือการเล่นกีฬาให้เพลีย การสวมหมวกให้จิตใจสงบสุขไม่กังวล อาบน้ำพยามาถูระแงงหรือหาวกอดตัว และการอ่านหนังสือวรรณคดี ปรัชญา หรือศาสนา (หน้า 13)

ด้านจิตใจ

การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

ส่งเสริมความเข้าใจในความดีและความเชื่อดีของบรรพบุรุษไทยที่สืบทอดกันมา (หน้า 11-13)

ด้านสติปัญญา

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

การสนใจใฝ่ใจตามถึงข้อความรู้หรือเหตุผลที่ไม่เข้าใจ เป็นวิธีใฝ่หาความรู้วิธีหนึ่ง พบได้จากข้อความที่ว่า

“เมื่อข้าพเจ้ากลับมาพบท่านอีกครั้งหนึ่ง ข้าพเจ้าเป็นหนุ่มแล้ว...หนุ่มซึ่งอยากหาเหตุผลและความจริงของสิ่งทั้งหลาย ข้าพเจ้าจึงได้เรียนถามถึงกิริยาซึ่งท่านทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกพิศวงและขบขันเมื่อเยาว์วัย” (หน้า 11)

ความรู้ทางศาสนา

เรื่องราวเกี่ยวกับอนิสงส์ของการแผ่เมตตาถึงข้อความที่ว่า "พระบรมศาสดาจารย์เจ้า ทรงแสดงอนิสงส์ไว้ว่า คาถาบทนี้ประกอบด้วยองค์คุณ 11 ประการ คือหลับเป็นสุข ที่นเป็นสุข ผันเห็นแก่สิ่งมงคล เป็นที่รักของมนุษย์ เป็นที่รักของอมมนุษย์ เทวดาย่อมคุ้มครอง ปลอดภัยจากไฟพิษ และคมศาสตรา จิตมีสมาธิ ผิวหน้าผ่องใส มีสติทุกเมื่อ เมื่อตายไปแล้วไปเกิดในสวรรค์" (หน้า 12-13)

ก้านคุณธรรม

ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภคัมภีระ

"...ตออยากไห้หลานจำใส่ใจไว้ว่า ความซื่อสัตย์หนึ่ง...ไห้หลานถือไว้ประจำใจ แล้วไม่มีตกขาด" (หน้า 11)

ความกตัญญูตทเวท

"...ตออยากไห้หลานจำใส่ใจไว้ว่า...ความกตัญญูรู้คุณหนึ่ง... ไ้หลานถือไว้ ประจำใจ แล้วไม่มีตกขาด" (หน้า 11)

"เวลารับประทาน ห้ามขืนข้าวขูขึ้นดีเพื่อเป็นถาวรรำลึกคุณแม่โพสพที่เลี้ยงชีวิตท่าน ไ้ยังยืน" (หน้า 11)

ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

"...ตออยากไห้หลานจำใส่ใจไว้ว่า... ความเมตตาหนึ่ง ไ้หลานถือไว้ประจำใจ แล้วไม่มีตกขาด" (หน้า 11)

"เมื่อหัวถึงหมอนจงระลึกถึงพระพุทธคุณและบริกรรมแผ่เมตตาจิต ถ้าต่างคนต่างแผ่ เมตตา... โลกก็จะประสบสันติสุขโดยแท้จริง" (หน้า 12)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องเมื่อหัวถึงหมอนนี้ สรุปเป็นการวางใจ กังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 2 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องเมื่อหัวถึงหมอน

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	1
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	1
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความสำเร็จ	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางกานศิลปะ	-
ความรู้ทางกานศาสนา	1
ความรู้ทางกานวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางกานภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางกานประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางกานชีวประวัติ	-
ความรู้ทางกานขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 2 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องเมื่อหัวถึงหมอน

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตทัตปละ	1
ความกตัญญูต่อกเวท	2
ความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์เพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	2
ความเป็นระเบียบในภาระงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	9

จากตารางที่ 2 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องเมื่อหัวถึงหมอนได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านสติปัญญา ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายและจิตใจนั้นปรากฏอยู่น้อยที่สุด

พระครูวัดคลอง

เรื่องพระครูวัดคลอง เป็นเรื่องหนึ่งในนิทานโบราณคดี ซึ่งสมเด็จพระยาตากำรง ราชานุภาพ ได้ทรงนิพนธ์ไว้ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุกับราษฎรไทยในชนบทสมัย ที่การปกครองประเทศยังไม่ค่อยเข้มแข็ง สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระครู วัดคลองมีดังต่อไปนี้

อานสทิปัญญา

ความรู้ทางค้ำประวัตินาศาสตร์

"เมืองภูเก็ทเดิมขึ้นอยู่ในกระทรวงกลาโหม จนเมื่อฉัน (สมเด็จพระยาตากำรง ราชานุภาพ) เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้ว จึงไ้โอนมาขึ้นกระทรวงมหาดไทย" (หน้า 18)

ประเทศไทยใน พ.ศ. 2419 ยังมีการปกครองไม่เข้มแข็ง พวกริษฎาธิปไตยเห็นองแ่ ใ้ถ้อการจลาจลไปทั่วเมืองภูเก็ท ต้องใช้เวลานานจึงปราบไ้ราบคาบ (หน้า 18-19)

ความรู้ทางค้ำชีวประวัติ

ประวัติชีวิตของพระครูวิสุทธีวงศาจารย์ (แถม) อดีตพระครูวัดคลอง อ.เมือง จ. ภูเก็ต ที่ว่าเดิมเป็นลูกศิษย์พระอยู่ในวัดคลองมาตั้งแต่เกิด ครั้นเติบโตได้บวชเป็นสามเณร และเป็นพระภิกษุในที่สุด ไ้เรียนวิสัยสนาธุระและคาคาอาคมต่าง ๆ จนมีพรหมมาดไ้เป็นสมภาร วัดคลอง เป็นศูนย์รวมจิตใจความศาคาหาญของชาวบ้านคลองต่อสู้กับพวกญจีนจนไ้รับชัยชนะ เป็นที่นับถือของประชาชนชาวไ้ทลอกจนถึงมีนัง อยู่ในสมณเพศจนถึงแก่มรณาพเมื่ออายุ 80 กว่าปี (หน้า 18-21)

ความรู้ทางค้ำขนบธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อถือศรัทธาในวัตถุมงคลที่ไ้จากผู้มีคุณธรรมและมีคาคาอาคม เห็นไ้จากการ ที่ชาวบ้านคลอง เชื่อถือศรัทธาในผ้าประเจียดของพระครูวัดคลอง (หน้า 18-19)

การบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือให้ช่วยเหลือในเวลาที่ยับจน และต้องแก้บนใน ภายหลังเห็นไ้จากการที่คนหาปลาประสบกับลมพายุ เรือจวนเจียนจะล่มไ้บนว่าถ้ารอกชีวิตกลับมา

จะปิดทองพระครูวัดคลอง และเมื่อมีความปลอกดัดกลับมา ก็ได้มาขอปิดทองพระครูวัดคลองทั้ง ๆ ที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ และเมื่อท่านมรณภาพแล้วก็ยังมีการแกะบนปิดทองรูปฉายของท่านอยู่ (หน้า 19-21)

กานคุณธรรม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เดียรทิ วิสัย และถลาหาญ

เมื่อพวกภิกษุจีนเที่ยวปล้นสะกมหมู่บ้านคลอง ชาวบ้านมีความกลัวจึงได้อพยพหนีไป พระครูวัดคลองไม่หนีแม้ว่า "...มีชายชาวบ้านที่เคยเป็นลูกศิษย์ของท่านสักสองสามคนไปชวนท่านหนีไปถวาย แก่ท่านทอบว่า ข้าอยู่ในวัดนี้มาตั้งแถมยังเป็นเด็กจนอายุถึงชานี้แล้ว ทั้งเป็นสมภารเจ้าวัดอยู่ถวายจะทิ้งวัดไปเสียอย่างไรได้ พวกสูจะหนีหนีเด็ก แก่ข้าไม่ไปละ จะตองตายก็ตาชอยู่ ในวัด อย่าเป็นห่วงข้าเลย" (หน้า 18)

ความเมกตากาฤณา เชื้อเพื่อเพื่อนแยม และเสียสละ

เมื่อชาวบ้านคลองพาดินอาสาที่จะต่อสู้กับพวกภิกษุจีน พระครูวัดคลองมีความเมกตากล่าวว่า "ข้าเป็นพระสงฆ์จะรบฆ่าฟันใครไม่ได้ สูจะรบพุ่งอย่างไรก็ไปศึกอ่านกันเองเด็ก ข้าจะให้แก่เครื่องคุณพระสำหรับป้องกันตัว" (หน้า 19)

พระครูวัดคลองยอมให้ชาวบ้านปิดทองที่หน้าแข้ง ทั้งที่ไม่มีธรรมเนียมปิดทองคนเป็น และแม้จะก่อให้เกิดความคันที่ผิวหนังครั้งที่ทองปิด เพราะกลัวเหตุร้ายจะเกิดขึ้นแก่ผู้บ่นว่าจะปิดทองท่าน (หน้า 19-20)

ความสามัคคี

ชาวบ้านคลอง เอาผ้าประเจียดโพดหัว จักกันเป็นหมวกหมู่ มีตัวนายควบคุมเป็นขบวนรบ ช่วยกันต่อสู้กับพวกภิกษุจีนจนได้รับชัยชนะ (หน้า 19)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณตาพิวิศทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องพระครูวัดคลอง สรุปเป็นตารางได้ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 3 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระครูวัดคนสอง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความสำเร็จ	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางกานศิลปะ	-
ความรู้ทางกานศาสนา	-
ความรู้ทางกานวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางกานภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางกานประวัติศาสตร์	2
ความรู้ทางกานชีวประวัติ	1
ความรู้ทางกานขนบธรรมเนียมประเพณี	2

ตารางที่ 3 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระครูวัดคลอง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ก้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	1
ความซื่อสัตย์สุจริตและhiriโอทกัปะปะ	-
ความกตัญญูทกเวที่	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอกทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	2
ความเป็นระเบียบในตารางงานและความคิด	-
ความสามัคคี	1
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	9

จากตารางที่ 3 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องพระครูวัดคลองได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางก้านสติปัญญา รองลงมาได้แก่ ก้านคุณธรรม ส่วนก้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

อิเหนา

บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย บทที่คัดมาให้เรียนนี้ มีสำนวนพรรณนาโวหารที่ไพเราะ เป็นที่ประทับใจนักอ่านวรรณคดี และเป็นบทที่นักร้อง นักดนตรี นิยมใช้เป็นเนื้อร้องสำหรับเพลงที่มีทำนองไพเราะ เนื้อหาเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องอิเหนาตอนที่คัดเลือกมาให้เรียนพร้อมคำอธิบาย เกี่ยวกับเพลงมีดังนี้

คำนำร่างกายการป้องกันภัยอันตราย

ในยามสงคราม นอกจากจะต้องเตรียมอาวุธไว้ต่อสู้ป้องกันตัวแล้วยังต้องมีการขุดสนามเพลาะเพื่อใช้เป็นที่พักบังตนด้วย ดังบทกลอนที่ว่า

"วางกองเหนือน้ำประจำฝั่ง

ขุดสนามเพลาะบังปืนใหญ่" (หน้า 32)

"บักนั้น

พวดทหารชาญชัยใจกล้า

พูนสนามเพลาะกึ่งบังเข้ามา

วิควาหน้าที่ทำการ" (หน้า 32)

คำนำจิตใจการมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

ให้ความเข้าใจและเห็นใจประชาชนที่คงประสบความทุกข์ยาก เมื่อบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะสงคราม พร้อมทั้งตระหนักถึงความโหดร้ายของสงครามที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ทำลายชีวิต และเกิดความระส่ำระสายในหมู่ประชาชน (หน้า 29-34)

ความรู้สึกชื่นชมในความงาม

ความงามของต้นไม้ ดอกไม้ ตลอดจนความไพเราะของเสียงนกล จักจั้นเรไร ทำให้บุษบาและพี่เลี้ยงมีความเบิกบานใจ ดังบทกลอนที่ว่า

"รุกขชาติค้ำคาน้ำชม

รื่นรมย์บังสุริยฉาย

ชวนพี่เลี้ยงเที่ยวเล่นเย็นสบาย

ก้านฉางทั้งหลายก็ปรีดา" (หน้า 26)

"เรไรจัดจั้นสนั่นเสียง
บุทรร้องพร้องเพรียกพงไพร

เพราะเพียงคนศรีปรีไฉน
ฟังเพลินจำเริญใจไปมา" (หน้า 27)

ก้านสภินิญา

ความรู้ทางก้านศิลปะ

ในการแสดงละครคอนมูษาขมศาล มักจะเลือกทำรำท่งกงามให้มูษากับพี่เลี้ยง
นางก้านลิรำพร้อมกันแบบระบำโดยใช้เพลงขมตลาด ซึ่งเป็นเพลงที่มีคนร้องนำและลูกคู่ตั้งแต่
4 คนขึ้นไปร้องตาม เพลงนี้ใช้สำหรับชมความงามของสถานที่ (หน้า 26)

เพลงมูหลินเป็นเพลงเถาคือเริ่มร้องด้วยทำนองสามชั้นแล้วต่อด้วยสองชั้นและชั้นเดียว
ตามลำดับ มักใช้สำหรับชมธรรมชาติ ในเวลากลางคืน (หน้า 27)

ตำนานเพลงพระสุบินหรือเพลงมูหลินลอยเลื่อน กล่าวว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
นภลัย ทรงพระสุบินว่ามีผู้มาทูลทำนองเพลงอันไพเราะถวาย ทรงจำได้แม่น ครั้นรุ่งเช้า
ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเครื่องมีพาทย์ไว้ (หน้า 28)

ความรู้ทางก้านประวัติศาสตร์

พรรณนาและบรรยายวิถีการรบแบบโบราณว่า มีการอพยพประชาชนออกจากสนามรบ
ไปยังที่ปลอดภัยหรือมีอันตรายน้อยกว่า การศึกต่อระหว่างเมืองหน้าด่านกับเมืองหลวง และวิถี
การต่อสู้กันด้วยอาวุธและกลยุทธ์ต่าง ๆ (หน้า 29-34)

ความรู้ทางก้านขนบธรรมเนียมประเพณี

เมื่อเมืองคาทาสประสบกับปัญหายุ่งยาก เช่น มีสงครามเข้าประชิดเมือง ท้าวคาทาส
จะบวงสรวงเทวาซึ่งเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือ คังค่างลอนที่ว่า

"ครั้นถึงซึ่งศาลเทพารักษ์
แมนชานี่มีเหตุเภทภัย

เรื่องฤทธิสิทธิ์ศักดิ์อาศัย
ถีบวงบนเทพไททุกครึ่ง" (หน้า 26)

คำนำคุณธรรม

การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

เมื่อมีศึกมาประชิดเมือง ผู้รั้งเมืองจะเรียกประชุมกรรมการเมืองเพื่อหาวิธีป้องกันเมืองไว้ ทั้งคำกลอนที่ว่า

*บักนั้น
จึงปรึกษากรรมการทั้งนั้น

ผู้รั้งฟังความเหมาะสมนั้น
จำจะศึกป้องกันเมืองไว้" (หน้า 30)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องอุเทนนี้ สรุปเป็นตารางได้
ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องอิเหนา

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	2
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	1
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	2
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของคน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางค่านศิลปะ	3
ความรู้ทางค่านศาสนา	-
ความรู้ทางค่านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านประวัติศาสตร์	1
ความรู้ทางค่านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางค่านขนบธรรมเนียมประเพณี	1

ตารางที่ 4 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องอิเหนา

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภักดิ์	-
ความกตัญญูต่อกเวท	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	1
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในภาระงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	11

จากตารางที่ 4 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องอิเหนา ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางศาสนิกปัญญา รองลงมาได้แก่ ด้านจิตใจ ส่วนที่ปรากฏน้อยที่สุดได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางกายร่างกาย และด้านคุณธรรม

พระบรมราชาชาวท

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์พระบรมราชาชาวทเพื่อพระราชทานพระเจ้าลูกยาเธอ 4 พระองค์ คือกรมหลวงจันทบุรีนฤนาถ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ กรมหลวงปราจิณกิติบดี และกรมหลวงนครชัยศรีสุรเดช เมื่อจะเสด็จไปทรงศึกษาวิชาการ ครั้งทรงพระเยาว์ พระบรมราชาชาวทนี้มีข้อแนะนำสั่งสอนที่มีประโยชน์มากไม่เฉพาะแต่ลูกกษัตริย์เท่านั้น แต่มีประโยชน์สำหรับเยาวชนทุกคนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราชาชาวท มีดังนี้

ค่านิยมปัญญา

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

"...ถารซึ่งให้มีโอกาสและให้ทุนทรัพย์ซึ่งจะเล่าเรียนวิชานี้ เป็นทรัพย์มรดกอันประเสริฐคิดว่าทรัพย์เงินทองอื่น ๆ คุ้มเป็นของคึกคักอยู่ไ้ไม่มีอันตรายที่จะเสื่อมสูญ..." (หน้า 37)

"...ถึงว่าเงินพระคลังข้างที่นั้นเองก็เป็นส่วนหนึ่งในเงินแผ่นดินเหมือนกัน เว้นแต่เป็นส่วนที่ยกให้แก่พ่อค้าขายในการส่วนตัว มีทำการกุศลและสงเคราะห์บุตรภรรยา เป็นต้น เห็นว่าการสงเคราะห์คุ้มเล่าเรียนดังนี้เป็นดีกว่าอย่างอื่น ๆ จึงได้เอาเงินรายนี้ใช้เป็นการมีคุณต่อแผ่นดิน..." (หน้า 37)

"...เจ้านายจะเป็นผู้ไ้ทำการชการมีชื่อเสียงก็ ถ้ออาศัยไ้แก่สติปัญญาความรู้ และความเพียรของตัว เพราะฉนั้นจงอุทิศหะเล่าเรียนโดยความเพียรอย่างยิ่ง เพื่อจะไ้มีโอกาสที่จะทำให้เป็นคุณแก่บ้านเมืองของตัว และของโลกที่ตัวเกิดมา" (หน้า 37)

"วิชาหนังสืออย่างหนึ่งกับวิชาเลขไ้เรียนรูไ้ไ้ในการต่าง ๆ ...วิชาสองอย่างไ้จำเป็นจะต้องเรียนให้รูไ้ไ้ไ้จริง ๆ เป็นขั้นต้น" (หน้า 39)

"...เพราะเหตุที่ลูกยังเป็นเด็กไม่ไ้เรียนภาษาไทยแน่นอนมั่นคง ก็ไ้อาศัยไ้ตามครูไทยที่ออกไปอยู่คุ้มหรือคณคความหนังสือภาษาไทยซึ่งไ้จักออกไปไ้คุ้ม คงจะพอนหาถ้อยคำที่ จะแปลออกมาเป็นภาษาไทยไ้... เมื่อเขียนเข้ามาคำใดคจะคิเคียนออกไป แล้วจงจำไว้ไ้"

ให้ถูกต้องไปภายนอก อย่าให้มีความกลัวความกระดากว่าจะผิดให้ทำตามที่ได้ความถูกต้อง
ความแน่ใจว่าเป็นถูกต้องแล้ว เมื่อผิดก็แก้ไขไม่เสียหายอันใด" (หน้า 40)

"จงออกสหะพากเพียรเรียนวิชาให้รู้มา ใ้ช่วยกำลังพ่อเป็นที่ชื่นชมยินดีสมกับที่มี
ความรักนั้นเถิด" (หน้า 40)

กานคุณธรรม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และถลาหาญ

"ภาษาไทยและหนังสือไทยซึ่งเป็นภาษาของตัว หนังสือของตัว คงจะต้องใช้อยู่เป็นนิจ...
ไปเรียนภาษาอื่นเพื่อจะได้ เรียนวิชาให้กว้างขวางออก แล้วจะเอาถลากลับมาใช้เป็นภาษาไทยทั้งสิ้น"
(หน้า 39)

"เมื่อไปอยู่ในโรงเรียนแห่งใดจงประพฤติการให้เรียบร้อยตามแบบอย่างซึ่งเขาคั่งลง
ไว้ อย่าเถะเถะวุ่นวาย เชื่อศัว เชื่อฤทธิไปต่าง ๆ" (หน้า 40)

ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอคคัมปะ

"อย่าได้ถือตัวว่าพ่อเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พ่อมีอำนาจยิ่งใหญ่อยู่ในบ้านเมือง จึงจะเถะเถะ
ไม่กลัวเกรงคุมเหงผู้ใด เขาคิดคงจะมีความเกรงใจพ่อ ไม่ต่อสู้หรือไม่อาจฟ้องร้องว่ากล่าว...
จงรู้เถิดว่าถ้าเมื่อใดทำความผิดเมื่อใด จะได้รับโทษโดยทันที..." (หน้า 38)

"จงประพฤติตัวหันมาทางที่ชอบที่ถูกอยู่เสมอเป็นนิจเถิด จงละเว้นทางที่ชั่วซึ่งรู้ได้เอง
แก่ตัวหรือมีผู้ทักเตือนแนะนำให้รู้แล้ว อย่าให้ล่วงให้เป็นไปได้เลยเป็นอันขาด" (หน้า 38)

ความเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียร และอกทน

"เงินทองที่จะใช้สอยในค้ำกินอยู่ นุ่งหมั้นหรือใช้สอยเบ็ดเสร็จทั้งปวง จงเข้มคเข้มใจแก่
เพียงพอที่อนุญาตให้ใช้ อย่าทำใจโคมือโตะสุ่ยสุ่ย ร้าย โดยถือว่าตัวเป็นเจ้านายมั่งมีมา...พึงรู้เถิด
ว่าต้องใช้หนี้เมื่อใด ก็ต้องใช้รับโทษเมื่อนั้นพร้อมกัน" (หน้า 38)

ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่

"...ความประสงค์ข้อนี้ใช้ว่าจะเกิดขึ้นเพราะไม่มีความเมตตากรุณา หรือจะปิดบังซ่อนเร้นไม่ให้รู้ว่าเป็นลูกอย่างนั้นเลย พ่อคงรับว่าเป็นลูก และมีความเมตตากรุณาตามธรรมดาที่บิดาจะกรุณาต่อบุตร..." (หน้า 36)

"...ส่วนเงินที่พ่อไคหรือลูกไคเพราะพ่อ นั่น ก็เพราะอาศัยที่พ่อเป็นผู้ทำนุบำรุงรักษาบ้านเมือง และราษฎรผู้เจ้าของทรัพย์นั้นก็เฉลี่ยเรียไรกันมาให้...เงินนั้นไม่ควรจะนำมาจำหน่ายในการที่ไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็นเรื่อง...ต้องใช้แต่ในการจำเป็นที่จะต้องใช้ ซึ่งจะเป็นการมีคุณประโยชน์แก่คนและผู้อื่นในทางชอบธรรม" (หน้า 38)

ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม

"...จงเป็นคนอ่อนน้อม วาง่ายสอนง่าย อย่าให้เป็นทริมานะไปในทางที่ผิด" (หน้า 38)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราชาชาวนี สรุปลงเป็นตารางได้ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราโชวาท

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	6
ความมีวิจรรณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางคณิตปะ	-
ความรู้ทางค่านศาสนา	-
ความรู้ทางค่านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางค่านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 5 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราโชวาท

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกใน เรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	2
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภักดิ์	2
ความกตัญญูแก่เวท	-
ความเข้มแข็ง ชัยชนะเหน็ดเหนื่อย และอดทน	1
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	2
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	1
การยอมรับความผิดเพี้ยนของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในภาระงานและความอดทน	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	14

จากตารางที่ 5 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องพระบรมราโชวาทได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านสติปัญญา สำหรับด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

ผลพลอยได้จากการออกพรรษา

เรื่องผลพลอยได้จากการออกพรรษา เป็นคำบรรยายออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของนายประภาส อวยชัย เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2519 ซึ่งเป็นวันออกพรรษามหกรรมที่กล่าวถึงการกระทำปวารณาของพระสงฆ์ซึ่งอาจนำวิธีการมาเป็นแนวปฏิบัติสำหรับฆราวาสได้ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องผลพลอยได้จากการออกพรรษามีดังนี้

ก้านสภียัญญา

ความรู้ทางศาสนา

ในวันออกพรรษามีการทำบุญ เช้าวันรุ่งขึ้นมีพิธีตักบาตรเทโว คำว่าเทโวย่อมาจากเทโวโรหณะ แปลว่าการเสด็จลงจากเทวโลก ซึ่งถือว่าเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มาสู่โลกมนุษย์ หลังจากที่ทรงเทศนาโปรดพระราชมาราคาตลอด 3 เดือนแล้ว (หน้า 44)

ในวันออกพรรษา พระสงฆ์จะมีพิธีปวารณาได้แก่การที่พระสงฆ์ตักเตือนซึ่งกันและกัน (หน้า 45)

ในวันขึ้น 15 ค่ำ พระสงฆ์จะไปรวมกันที่พระอุโบสถหรือที่อื่น ๆ ตามแต่เห็นสมควร เพื่อฟังสวดปาติโมกข์พระวินัยของพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้สวด เมื่อจบแต่ละหมวดภิกษุรูปที่สวดนั้นจะถามเป็นภาษาบาลีว่า ในหมวดนี้ท่านทั้งหลายยังไม่ได้ทำผิดใจหรือไม่ ถ้าไม่ผิดก็นั่งเสียแล้วสวดบทต่อไป ถ้ามีภิกษุรูปใดทำผิด ก็มีการตักท้วงและกล่าวตักเตือน (หน้า 45)

ก้านคุณธรรม

ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่

การปวารณาว่ากล่าวตักเตือนเป็นการป้องกันความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์เพราะ " ... เรื่องของสงฆ์นั้น พระพุทธองค์ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ปล่อยคนออกมาจากหมู่เมื่อเห็นความบกพร่องเกิดขึ้น ต้องตักท้วงกันทันที" (หน้า 46)

การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

"...พระพุทธรูปไม่ว่าผู้ใหญ่น้อย ต้องปลวารณาต่อกัน โดยยอมคนให้พระด้วยกันว่ากล่าว ตักเตือน ท่านที่ถูกตักเตือนก็ต้องรับฟังคำตักเตือน และต้องพิจารณาตนเองด้วย ถ้าเป็นความจริง ก็ต้องกลับตัวเสียใหม่ ถ้าไม่เป็นความจริงก็ต้องชี้แจง แสดงเหตุผลให้กระจ่างแจ้ง ผู้ตักเตือนจะได้ หมกความระวาง" (หน้า 46)

นอกจากจะเป็นวิธีที่ใช้ได้กับหมู่สงฆ์แล้ว ยังสามารถนำมาใช้กับฆราวาสได้ด้วยคือ "ภายในครอบครัว ถ้าสามีภรรยา บิดา มารดา และบุตรธิดา ได้ปลวารณากัน คือเปิดโอกาสให้ ตักเตือนกันได้ ... เพื่อจะได้แก้ไขสิ่งที่ผิด พลาดให้ถูกต้อง และแก้ไขสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ให้เหมาะสม" (หน้า 46)

"ระหว่างครูกับศิษย์ มิตรกับมิตร ญาติกับญาติ ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา หรือ ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ถ้าต่างฝ่ายต่างปลวารณากันไว้เพื่อให้ตักเตือนกันได้ในเมื่อเห็นว่าฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งกระทำความผิดพลาด ... ความยุ่งยากขัดแย้งกันจนเป็นเหตุให้คดีอาชญากรรมกันบ้าง เคนชวอนขับไล่กันบ้าง นักหยกงานกันบ้าง ก็จะไม่มีการเกิดขึ้น" (หน้า 47)

"การปลวารณากันนี้ จะศักดิ์สิทธิ์สัมฤทธิ์ผลได้ ต้องอาศัยผู้ปลวารณานั้น 1) มีความตั้งใจ ที่จะแก้ไขตนเอง 2) มีดีจะความจริงใจ 3) ตักเตือนหรือท้วงติงกันด้วยความหวังดี 4) ศีราคารู้ตักเตือนว่าเหมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้ หรือเป็นเสมือนนายช่างที่ช่วยคิดเพื่อทำให้งาม ..."

(หน้า 47)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องผลพลอยได้จากการออกพรรษา สรุปลงเป็นตารางไว้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 6 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องผลพลอยได้จากการออกพรรษา

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	3
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 6 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องผลพลอยได้จากการออกพรรษา

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภทัปปะ	-
ความกตัญญูกตเวที	-
ความเข้มแข็ง ชยันตมั่นเพียร และอกทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	1
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดของคนอื่น	4
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในตารางงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	8

จากตารางที่ 6 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องผลพลอยได้จากการออกพรรษาได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านสติปัญญา ส่วนด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

ธรรมาธรรมะสงคราม

เรื่องธรรมาธรรมะสงครามนี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราช
นิพนธ์ขึ้นเป็นนิยายอุทาหรณ์เพื่อแสดงให้เห็นว่าธรรมย่อมชนะอธรรม โดยทรงใช้สัญลักษณ์ให้สมมุติ
เทวคา 2 องค์ คือธรรมเทวบุตร และอธรรมเทวบุตร เป็นรูปธรรมแทนธรรมและอธรรม ซึ่งเป็น
นามธรรม เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องธรรมาธรรมะสงคราม มีดังนี้

ก้านศกิปัญญา

การเสริมสร้างจินตนาการ

การพรรณนาเห็นลักษณะของรถทรงที่มีความงามอ่อนช้อยประดุจตัวนาค ประดับด้วย
ลวดลายฉลุเป็นรูปเทพประนม กิณนรและ นาค ในมหร่ายกรองค่อไปนี้

"ขึ้นทรงรถทองผ่องพรรณ   งามงอนอ่อนฉ้น

เจกนาคราชก่าแหง

...

เลิศลวามวลมาศฉลุฉาย   เทพประนมเรียงราย

รับที่บัลลังก์เทวินทร์

กิณนรพ้อนร่ารายบิน   กนกนาคิน

ทุกเกล็ดก็เกิดสุรกานต์"

(หน้า 52)

ความรู่ทางค่านศาสนา

หลักธรรมคำสั่งสอนในพุทธศาสนา เน้นให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว ตามความเชื่อ
ที่ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความเชื่อดังกล่าวปรากฏอยู่ในมหร่ายกรองค่อนี้

"ธรรมะแลอธรรม-

มะทั้งสองสิ่งนี้ไช

อันผลจะพึงให้

นั้นมีเสมอกัน

อธรรมย่อมนำสู่

นิรามายเป็นแน่นอน

ธรรมะจะนำพลัน

ให้ถึงสุคติเนา" (หน้า 59)

ตำนานคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตตัปปะ

ธรรมเทวบุตรศรีสแนะนำให้ประชาชนละเว้นจากอกุศล 10 ประการ ได้แก่การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินิคมในกาม การพุกปด พுகส่อเสียด พุกหยามกระด้าง พุกเพื่อเจ้า ความโลภ ความพยาบาท และความเห็นผิดชอบ (หน้า 53-54)

ความกตัญญูกตเวที

* จมูกงับน้ำเพื่อบำ-	กูปิคุบิฏฐานการ
บารุงบิคารมาร-	กรให้เสวยสุข
ไครทำจะนี้ไซ้	ก็จะได้นิราศทุกข์
เนานานสราญสุข	และจะไค้กระไลสรวรค์
ยศใหญ่จะมาถึง	กิติพิงจะตามทัน
เป็นนิจจันรัน-	ครยอมจะทรรรษา" (หน้า 54)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องธรรมาธรรมะสงครามนี้
สรุปเป็นการวางได้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องชนรามาธรรมะสงคราม

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	1
ความรู้ทางกานศิลปะ	-
ความรู้ทางกานศาสนา	1
ความรู้ทางกานวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางกานภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางกานประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางกานชีวประวัติ	-
ความรู้ทางกานขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 7 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องธรรมชาติธรรมะสงคราม

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตทัปปะ	1
ความกตัญญูต่อกเวที	1
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	4

จากตารางที่ 7 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่อง ธรรมชาติธรรมะสงครามได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา และด้านคุณธรรม ส่วนด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

มอม

มอมเป็นเรื่องสั้นของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้สภาพบ้านเมืองในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นฉาก ซึ่งมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนจนและสุนัขที่เลี้ยงไว้อันเป็นปมความสะเทือนใจของเรื่อง สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องมอมมีดังต่อไปนี้

บ้านร่างกายการป้องกันภัยอันตราย

เมื่อมีการทิ้งลูกระเบิดโจมตีทางอากาศ "ไม่ว่ามอมจะไปทางใดเห็นแต่คนซุกหลุมกันทั่วไป ใหญ่บ้าง ... " เพื่อลงมือหลบป้องกันอันตรายจากลูกระเบิด (หน้า 72)

บ้านจิตใจการมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

ความรักที่แม่ที่มีต่อลูก ในยามที่ยากจน มีอาหารรับประทานน้อย มอม " ... มันเห็นนายผู้หญิงเตรียมอาหารเล็ก ๆ ให้นู ส่วนมากเป็นของที่เหลือมาจากมือเช้า ส่วนนายผู้หญิงเองก็ไม่ได้แตะอะไรเหมือนกัน " (หน้า 71)

ส่งเสริมความเข้าใจในความโหดร้ายของสงครามที่ทำลายความสงบสุขตลอดจนทำลายชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แม้กระทั่งสุนัขก็ยังได้รับความเดือดร้อนจากภัยสงครามด้วยทั้ง ๆ ที่ไม่มีส่วนก่อให้เกิดสงครามแต่อย่างใด และให้ความเห็นใจทหารผ่านศึกที่กลับมาจากการรบแล้วไม่ได้รับสวัสดิการใด ๆ ทำให้เกือบจะเป็นอาชญากรเพราะความหิว (หน้า 66-76)

การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

"ตั้งแต่มอมมันยังตัวเล็ก ๆ นายเคยห้ามเด็กชากมีให้มันไปเก็บของกินนอกบ้าน มอมมันก็ปฏิบัติตามตลอดมา ... แต่เดี๋ยวนี้มอมต้องฝึกคำสั่งนายเพราะท้องมันหิวเต็มทน ก็ต้องฟังดังขะเช่นเดียวกับหมาข้างถนนตัวหนึ่ง " (หน้า 71)

กานคุณธรรม

ความซื่อสัตย์สุจริตและทวิโอทศัมปะ

เมื่อนายเข้ามาในบ้านคุณแก้วเพื่อจะขโมยสิ่งของ แต่ก็ได้พบกับมอมเข้าเสียก่อน นายจึงไม่ได้ขโมย นายพุกกับมอมทอนหนึ่งว่า "... เองอย่านึกว่าลักขโมย ครั้งนี้เป็นครั้งแรก พอตีพบเอง เองก็ทำให้ช้ำคองอาย ทำไม่ลง (หน้า 76)

ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่

วันหนึ่งมอมออกไปเที่ยวไกลบ้าน ได้พบกับทหารต่างชาติตลอดจนรถทหารจำนวนมาก "มอมมอมมันรู้ว่าอะไรผิดปกติ ใจมันก็คิดถึงนายวาบขึ้นมาทันทีที่บ้านนี้นายจะอยู่ที่ไหน จะเป็นอย่างไร นายผู้หญิงจะเรียกมันเที่ยวถามหามันหรือเปล่า ใครจะทำอะไรหนูซึ่งนายเคยสั่งให้มันเฝ้าหรือไม่ว่า... พอหัวใจมอมมันหวนกลับไปบ้าน ตัวมันก็หันกลับและซาหัง 4 ของมันก็พาตัวมันกลับบ้านทันที" (หน้า 68)

วันหนึ่งมอมได้ยินเสียงเอะอะที่ประตูบ้าน "... มันรู้เหมือนกันว่ามีอะไรผิดปกติ และถ้าหากเกิดมีภัยอันตรายมาถึงบ้าน มันก็พร้อมที่จะสู้และยอมตายให้นาย " (หน้า 69)

"เมื่อนายหายไปนาน ๆ มอมมันก็ถามนายผู้หญิงแทนนาย และมันมีความรู้สึกในใจว่าระหว่างที่นายไม่อยู่ มันจะต้องเฝ้าทั้งบ้านทั้งนายผู้หญิงและหนูไม่ให้ใครมาเกะกะทำอันตรายใจจนกว่านายจะกลับ " (หน้า 69)

กลางคืนวันหนึ่ง มีการโจมตีทางอากาศ มอมตกใจมาก นายผู้หญิงพาหนูลงมาที่ลานบ้าน " พอเห็นนายผู้หญิง มอมมันก็หมกความตื่นเต้นและหวาดกลัว จิตใจมันสงบลงทันที เพราะรู้ว่ามันมีหน้าที่ที่จะต้องทำ มันเบียดเข้าไปจนชิดตัวนายผู้หญิงมันเลยมีมือนายผู้หญิงและเลยแขนหนู เป็นวิธีเดียวที่มันจะบอกให้สองคนนั้นรู้ว่าไม่ต้องกลัว ไม่ต้องตกใจ มอมยังอยู่ มอมยังอยู่ " (หน้า 72)

ในคืนวันนี้นายผู้หญิงและหนูตายอยู่ในหลุมหลบภัย มีกินกลบอยู่เกินครึ่ง มอมไม่สามารถเอาकिनออกได้หมด ได้แต่เห่าหอนอยู่ข้างหลุม รุ่งเช้ามีคนมาช่วยกันเอาकिनออกจากหลุม เมื่อมอมเห็นร่างของคนทั้งสอง มันรีบกระโจนลงไปคล่อมร่างไว้ พร้อมทั้งชูค้ำรามไม่ให้ใครเข้าใกล้ เพื่อทำหน้าที่อารักขาไม่ให้คนทั้งหลายทำร้ายคนทั้งสอง (หน้า 74)

เมื่อมอมอยู่ที่บ้านคุณแก้ว คืนหนึ่งมีเสียงคนจกหน้าต่างข้างล่าง มอมคิดจะทำหน้าที่จับขโมยให้คุณแก้ว กังขงความที่ว่า " ขโมยแน่แล้วมิใช่ใครอื่นคืนนี้มอมมันจะจับขโมยให้คุณแก้วและและให้คนทั้งบ้านใหญ่เห็นฝีมือมัน " (หน้า 75)

ความเมตตาภรรษา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

นายมีความเมตตาภรรษาต่อมอมซึ่ง "พอมอมจำความไ้มันก็รู้ว่ามันคนมุคมาไ้ถุณนั้นบ้อย ๆ ... มันรู้สึกว่ามีคนนั้นมาอุมชูลบคลำมัน เล่น เสมอ มอมมันคันเขี้ยวซึ่งกำลังจะขึ้น มันก็ก้มอนั้นเล่นบ้าง เลียเล่นบ้าง บางทีเจ้าของมือนั้นก็ยกตัวมันขึ้นใกล้ ๆ คิกกับหน้า มอมมันกระคิกหางก็ใจจนตัวสั้น เลียหน้าเลียปาก คน ๆ นั้นก็ไม่ว่าปล่อยคามใจมัน ..." (หน้า 66)

"นายหาชามอ่างทะเลดู มาวางไว้ที่นอกชานหลังบ้านระหว่างครัวไฟกับตัวเรือนใบหนึ่ง เอาข้าวคลุกกับที่นายกินเหลือ ใส่ให้มันกินวันละสาม เวลาทุกวัน " (หน้า 66)

"มอมหายจากบ้านไป 4-5 วัน หิวหนักเข้าก็คองโซกลับบ้าน แทนที่นายจะว่ากล่าว กลับรับหาข้าวให้มันกิน " (หน้า 67)

เมื่อเกิดสงคราม นายไปรบ นายผู้หญิงอยู่บ้านโดยไม่มีรายไ้ไคไค ๆ ทำให้คองอมือกินมือ มอมก็ถูกลบปริมาอาหารคัวย แต่ "วันไหนมันหิวหนักเข้ามันก็ไปนั่งมองขณะที่นายผู้หญิงกำลังจะกิน ถ้านายผู้หญิงหันมามอง มันก็เลียปากให้รู้ว่ามันหิวเหมือนกัน นายผู้หญิงก็จะนำคากลบดูคารับอิมข้าว แล้วเอาของที่เหลือคลุกให้มันกินทันที " (หน้า 71)

"... นายผู้หญิงซึ่งไม่มีรายไ้ไคไคอะไรเลยก็ไ้แต่ขายของเก่าไปทีละชิ้น และคองครองชีพไปอย่างอมือกินมือ บางวันนายผู้หญิงคองยอมอกเพื่อไ้ลูกไ้กิน หรือมันจะนั้นก็คองกินแค่น้อยเพื่อไ้ มอมซึ่งตัวผากไ้ไ้กินให้อิม ๆ " (หน้า 71)

มอมโซซัดโซเซไปหลบอยู่หน้าประตูบ้านใหญ่ มันคันขึ้นมาเพราะไคยินเสียงคนพูด คุณแก้ว ลูบหัวมันคัวความปรานีและพูกกับพ่อของ เธอว่า " พ่อคุณมาตัวนี้ช้สัวจิงเลย มันซาเจ็บน่าสงสาร หนูจะเอามันเข้าไปเลี้ยง " (หน้า 74)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องมอม สรุปเป็นตารางไ้
ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 8 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏอยู่ในเรื่องมอม

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	1
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	2
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	1
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 8 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏอยู่ในเรื่องมอม

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภักดิ์	1
ความกตัญญูภักทเวท	-
ความเข้มแข็ง ชัยนพมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	6
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	6
ความเป็นระเบียบในตารางงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอร้องและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	17

จากตารางที่ 8 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องมอม ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านจิตใจ และด้านร่างกายตามลำดับ

หมาก พลุ

สมาคมสมุนไพรแห่งประเทศไทยได้เขียนเรื่องหมาก พลุ ขึ้นเป็นงานเขียนทางคาน
วิทยาศาสตร์ กล่าวถึงลักษณะชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อภาษาอังกฤษ วงศ์ และประโยชน์ของพืชทั้ง
2 ชนิดนั้น สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องหมาก พลุ มีดังนี้

คานร่างกายการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

"เนื้อหมากคิบฉานใช้ทาแผลน้ำกัดคามง่ามมือง่ามเท้าได้" (หน้า 81)

"... พลุขี้ให้เป็นชั้นเล็ก ๆ ผสมกับเหล้าโรงทาผิวหนังเมื่อมีอาการคันอันเกิดจากลมพิษ
เนื่องจากสารCharvicol ที่มีอยู่ในพลุ ไปทำให้เกิดอาการชาที่ปลายประสาททำให้บรรเทาอาการ
คันลงได้"(หน้า 82)

การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง

"ใบพลุผสมกับปูนและหมากไซ้เป็นของเคี้ยว โดยมีความเชื่อว่าผู้เคี้ยวพลุและหมาก
(เรียกว่ากินหมาก) จะมีฟันคงทน..." (หน้า 82)

คานสภักดิ์ความรู้ทางคานวิทยาศาสตร์

"หมาก เป็นพืชพวกปาล์มชนิดหนึ่ง ชื่อวิทยาศาสตร์ Areca catechu
Linn ชื่ออังกฤษ Areca Palm วงศ์ Palmae ลำต้นเรียวและสูง มีใบ
อยู่ที่ยอดของลำต้น ใบหนึ่งจะมีใบย่อยหลายใบ โคนใบมีลักษณะใหญ่ซึ่งชาวบ้านจะเรียกว่ากานปูเล
ผลมีลักษณะเป็นทะลายนึกอยู่ที่ลำต้นต่ำกว่าใบ ผลมีสีเขียวแก่และเมื่อสุกจะมีสีแดงปนสีก ซึ่งมักจะ
เรียกชื่อสีชนิดนี้ว่าสีหมากสุก หมากมีปลุกอยู่ทั่ว ๆ ไปตามสวน" (หน้า 81)

" เมล็ดหมากจะมี **tannin** ในปริมาณสูง และมีอัลกาลอยด์ **arecoline** เมล็ดหมากใช้ย้อมแห อวน เพื่อให้แหและอวนมีความคงทนยิ่งขึ้น เพราะ **tannin** ที่มีอยู่ใน เมล็ดหมากจะไปฉาบเส้นค้ำยที่ไ้ทำแหอวนทำให้ไม่เปื่อยเร็ว" (หน้า 81)

"พริกเป็นไม้เลื้อย เวลาปลูกต้องหาไม้ค้ำหรือคั่นไม้ให้พืชชนิดนี้เกาะเถาที่เกาะเลื้อย พันไปตามไม้ค้ำจะมีรากอยู่ควย มีกลิ่นฉุน พริกมีหลายชนิดคือ พริกจิน พริกเหลือง พริกเขียว พริกทองกลาง ชื่อวิทยาศาสตร์ Piper betel Linn ชื่ออังกฤษ Betel Piper วงศ์ Piperaceae" (หน้า 82)

"พริกมีน้ำมันหอมระเหย มีสารจำพวกฟีนอลเรียกว่า **Charvicol** ซึ่งมีฤทธิ์ฆ่าเชื้อโรค บางชนิดได้และทำให้ลมหายใจมีกลิ่นหอม " (หน้า 82)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องหมาก พริก สรุปเป็นตารางได้ ดังปรากฏ ในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องหมาก พลุ

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	2
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	1
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	4
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 9 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องหมาก พลุ

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโลกทัปปะ	-
ความกตัญญูกตเวที	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในตารางงานและความกตัญญู	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	7

จากตารางที่ 9 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏสูงสุดในเรื่องหมาก พลุ ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา รองลงมาได้แก่ ด้านร่างกาย ส่วนด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

นิราศพระบาท

สุนทรภู่ได้แต่งนิราศพระบาทเมื่อตามเสด็จพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ ในกรมพระราชวังหลัง ไปนมัสการพระพุทธบาทในพ.ศ. 2350 นิราศเรื่องนี้นอกจากมีการพรรณนาการเดินทางและรำพึงรำพันถึงนางอันเป็นที่รักเหมือนนิราศทั่วไปแล้ว ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตปรากฏอยู่ กังค่อไปนี้

คานร่างกาย

การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

สุนทรภู่ไม่ยอมรับประทานอาหาร แต่ก็พยายามรับประทานเพื่อป้องกันการเป็นลม กังค่อล่อนที่ว่า

"ที่ทันอกทถยากจากสถาน
ค้อยชินเคี้ยวข้าวคำสัดกำมือ
จะเจื่อน้ำซ้าแสบในทรวงเสียว
กินประทับแต่พอรับกับโรคลม

เห็นอาหารทวนทอกใจใหญ่หือ
พอกลิ้นครือคอแค้นคังชวาคม
ที่เค็มเบรียวล้ากลืนก็ชื่นชม
..." (หน้า 89)

คานจิตใจ

ความรู้สึกชื่นชมในความงาม

การมีความรู้สึกเพลิดเพลินและชื่นชมในความงามของศิลปะ เห็นได้จากบทกลอน กังนี้

"ทั้งหนุ่มสาว เข้าประชุมกันแออัด
แต่เวียนเคินเพลินชมมาตามกัน
ทั้งซุ่มสามมณฑปกระจกแจ่ม
มีคอกจันทร์กานแย่งสลับลาย

บรรณมหัศจรรย์กษิณเกษมสันต์
ตามช่องซันกำแพงแก้วอันแพรวพราย
กระจิงแซมปลายเสาเป็นมัวหงาย
กลางกระจายคอกจอกประจำท่า"
(หน้า 94)

"บานทวารลานแลล้วยลายมุก
เป็นนาครทฤศคเหี่ยวในเครือวัลย์
...

นำสนุกในกระทนกคุณกณัน
รูปยักษ์ยืนยืนกอกกระของกุม...
ที่หนึ่งคาคค้ายแผ่นเงินงาม" (หน้า 94-95)

การมีความรู้สึกเพลึกเพลินและชื่นชมในความงามของธรรมชาติ เห็นได้จากบทกลอน
กึ่งนี้

"มาถึง ชิงคีร์ที่มีถ้ำ
ไม้รอรอบหอม ชาล่านาเนนิน

ศิลาจำ ก้อมแหงนเป็นแผ่นเนิน
พิศเพลินพฤษภามรรม" (หน้า 97)

"พี่แก้งเมินคินมาข้างบ่อโพง
พิศพนมรมเพลินแล้วคินพลาง
กระแสดินชู้หินคาสะอาคเอี่ยม
เห็นหญิงชวยว้ายคล่าในลำธาร

เห็นท่าเสียนเคียนโล่งเป็นทางถาง
ถึงระหว่างแนวถ้ำที่ลำธาร
วารีเปี่ยมปริ่มไหลในละหาน
เสียงประสานสรวลสันคสนั่นอิง"
(หน้า 97)

"คำชพานธารเกษมก็สมชื่อ
เมื่อไซบ่นเล่นชลธารา
ประคัมค้วยก่อนแก้วมีทมราช
มีจนาว่ายรายเรียงมาเคียงกัน
หล่นลงกลาคคายเคลื่อนที่กลางน้ำ
ทั้งชายหญิงชิงชวนกันเก็บชม

สนุกคือ เรื่องอิเหนาเส่นหา
อันเรื่องว่ากัมเราเห็นก็เช่นกัน
สคสะอาคทา เขียวก็เขียวช้น
แล้วมีพรณูปาถักน้ำชม
ถึงใจซ้าก็ค้อยช้นอรรมณคัม
แสนนิรมย์เบิกบานสำราญเรียง" (หน้า 98)

การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

ความพยายามในการปรับความเข้าใจระหว่างคนรักไม่ให้โกรธเคืองกันนาน
กึ่งบทกลอนที่ว่า

"พี่เวียนเคือนเหมือนอย่างน้ำค้างย่อย
โอ้รักกันถามาคองกับสองเรา

ให้แ่มช้อยช้นขอเช่นกอเก่า
จึงใจเจ้าโกรชไปไม้ไค่นาน" (หน้า 86)

ก้านสภโศภิต

การใช้วิจารณ์งานในการคัดสรรใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

การใช้วิจารณ์งานในการพิจารณาคำพูดของคนว่าเขามีความจริงใจเพียงใด เพื่อจะได้ไม่หลงกลเสียรู้คนที่พูดคำหวานแต่แฝงไว้ด้วยความมั่งร้าย ดังบทกลอนที่ว่า

"เจ้าของศาลรักหวานขึ้นเป็นต้น
ระวังคนคั้นเมื่อระมัดมัน
เหมือนคนคั้นคำหวานว่าคาญครัน
ถ้าพลังปล้นเจ็บอกเหมือนคกศาล" (หน้า 86)

ความรู้ทางคานคิดปะ

เรื่องราวเกี่ยวกับความรักที่ต้องพลัดพรากของตัวเอกในวรรณคดีไทย ดังที่ปรากฏ
ในบทกลอนนี้

"แก้วอนเวียนเจียนวายชีวิตพี่ เจ้าเคืองชัคคักสวาทชาคระวาง ครึ่งอิเหนาสूरียวงศ้อันทรงถริช พระสุชนร่างห่ามโนพร้า องค์พระเพชรปาดหัวทวรีเนตร สุจิตราลาคายไม่วายครอม	จึงได้ศรีเสาวภาคย์มาแนบข้าง จนแรมร้างออกมาราวอริญา พระทรงฤทธิ์แรมร้างจินคหรา พระรามร้างแรมสีคาพระทัยครอม เสียดพระเวทผูกทวารกรุงพานดินอม ล้วนเจิมจยมขรณีสั่งองค์" (หน้า 98)
---	---

ความรู้ทางคานภูมิศาสตร์

ความรู้เรื่องการเดินทางจากกรุงเพทถึงพระพุทธรบาทในสมัยก่อน เริ่มออกเดินทาง
โดยพายเรือจากหน้าวัดราชบูรณะ ผ่านสถานที่ต่าง ๆ ตามรายทางเช่น คลองขวาง สามเสน
บางพลัด บางซ่อน คลาดขวัญ ปาดเดรั๊ก บางพุก บางหลวง สามโคก บ้านกระเบื้อง ราชคราม
บางไทร สี่ตุ๊ก เกาะเกิด เกาะบางปะอิน เกาะพระ เกาะเรียน คลองสระปทุม กรุงเทพฯ
จอกเรือที่วัดแม่บางปลั่งค่างแรม 1 คืน รุ่งเช้าออกเดินทางผ่านหัวรอ ท่าศาลาเถวียน บ่อโพง
บางระกำ นครหลวง อริญญิต เข้าเทียบเรือที่บ้านขวางพัดค่างแรม 1 คืน รุ่งเช้าเดินทางด้วย
ช้าง ผ่านไปทางบางโสมค บ่อโศค เขาคด สระยอ และถึงพระพุทธรบาทในเวลาบ่าย (หน้า 85-93)

นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับชื่อของสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณ
ใกล้เคียงกับพระพุทธรบาท ได้แก่ เขาชาก ถ้ำประทุน ถ้ำกินนร บ่อพรานล้างเนื้อ ถ้ำชาลวัน
บ่อโพง และธารเกษม (หน้า 96-98)

ความรู้ทางค่านิยมธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในป่า มีการบูชาเทพยคำให้คุ้มครองรักษาคงบทกลอนที่ว่า
 "พี่แะเข้า ชาทกคอยนำเสด็จ กูเทเวศร์อารักษันรังสรรค์
 เอาเทียนจุบูชาแก่เทวัน ให้ป้องกันอันตรายในราวไพร" (หน้า 92)

ประเพณีตั้งทานในงานวัด คงบทกลอนที่ว่า
 "มีคันท่ามพฤษถานในลานวัด ลูกหมาดยักเงินตั้งอุทิศถวาย
 คนประชุมกลุ่มชิงทั้งหญิงชาย บ้างกรอมปรายเบี้ยไปรยอยู่ไกรยกราว"
 (หน้า 94)

ความเชื่อเกี่ยวกับ เรื่องพระพุทธรบาท แม้ผู้ใดได้มานมัสการแล้วจะได้บุญมาก อธิษฐาน
 สิ่งใดจะได้ผลสมดังความตั้งใจ คงคำกลอนที่ว่า

"พี่เข้าเคียงเบ้องขวาผ่าพระบาท อภิวาทหัตถ์ประนังขึ้นทั้งสอง
 กราบกราบแล้วก็ศรกรวาลิปอง เคชะกองกุศลที่ตนทำ
 มาคำรพพบพุทธรบาทแล้ว ขอคุณแก้วสามประการช่วยอุปถัมภ์
 ...
 ไครปองร้ายชอให้กายมันเป็นเอง ให้ครั้นเครงเกียรติยศปรากฏครัน"
 (หน้า 95)

ค่านิยมธรรมเนียม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ

สุนทรภู่สั่งฝากลมให้นางอันเป็นที่รักรักษาศักดิ์ศรีของตนเองไว้ คงบทกลอนที่ว่า
 "เห็นลมอ้อจะใคร่ลือสาราลัง ถึงร้อยชั่งคู่เขยเคยถนอม
 ให้นม้นองครองศักดิ์อย่าปลงลอม เรียมนี้ทรมใจถึงคะนิงนาง" (หน้า 87)

ความรู้สึกชื่นชมในความรุ่งเรือง ร่มเย็นของกรุงศรีอยุธยาในอดีต ความเสียสละ
 ที่ไม่ได้เกิดมาในช่วงนั้น จะได้ร่วมแรงป้องกันไม่ให้พม่าเข้ามาทำลายกรุงศรีอยุธยา คงบทกลอน
 ที่ว่า

"...
 แต่บู้ยายายเราท่านเล่ามา
 กษัตริย์สืบสุริยวงศ์ค่างโลก
 เราเห็นยัยยังแตรรอยก็พลอยเพลิน
 กำแพงรอบขอบคูก็คูลึก
 ยังให้มันข้ามเข้าเอาเวียงชัย
 หรือธานีนทรสิ้นเกณฑ์จึงเกิดยุค
 เหมือนทุกวันแล้วไม่คิดฆ่าตาย

เมื่อแรกศรีอยุธยาแจ้งเจริญ
 ระวังบ่โศกสุขสุดจะสรรเสริญ
 เสียกายเกิดมาเมื่อเกินน่าน้อยใจ
 ไม่น่าศึกอ้ายพม่าจะมาได้
 โอ้อ่างไรเหมือนบุรีไม่มีชาย
 ไพร่รุกรบได้ค้ำใจหมาย
 ..." (หน้า 88-89)

ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอทกัปปะ

สุนทรภู่กล่าวว่าตนเองมีความซื่อสัตย์ก่อนนางอันเป็นที่รัก และต้องการให้นางนี้มีความซื่อสัตย์ต่อสุนทรภู่ด้วย ดังบทกลอนที่ว่า

"ถึงบางซื่อซื่อบางนี้สุจริต
 มิตรจิตขอให้มิตรใจจร

เหมือนซื่อจิตที่พี่ตรงจำนงสม
 ใจสมรขอให้ซื่อเหมือนซื่อบาง" (หน้า 85)

ความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่

สุนทรภู่ต้องเดินทางไปนมัสการพระพุทธบาท เพราะมีหน้าที่ต้องตามเสด็จ พระองค์เจ้าปฐมวงศ์ เห็นได้จากบทกลอนที่ว่า

"ค้าย เรียมรองมุลิกาเป็นข้าบาท
 ตามเสด็จโดยแค้นแสนกันการ

จำนราศร้างนุชสุดสงสาร
 นมัสการรอยบาทพระศาสดา" (หน้า 85)

ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม

คำพูดที่ไม่อ่อนหวาน ผู้ได้รับฟังมีความไม่สบายใจ ดังบทกลอนที่ว่า

"เห็นเทพมีหนามลงรำน้า
 เห็นถึงก็คมีคพร้าเข้าราราน

เปรียบเหมือนคำคนพูดไม่อ่อนหวาน
 ถึงหนามกรานก็ไม่เห็นเหมือนเงินทรวง" (หน้า 8)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องนิราศพระบาท สรุปเป็นตารางได้
 ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 10 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องนิราศพระบาท

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	1
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	1
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกรื่นรมย์ในความงาม	5
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	1
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางคณิตศาสตร์	1
ความรู้ทางค่านศาสนา	-
ความรู้ทางค่านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านภูมิศาสตร์	2
ความรู้ทางค่านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางค่านขนบธรรมเนียมประเพณี	3

ตารางที่ 10 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องนิราศพระบาท

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	2
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตทัปปะ	1
ความกตัญญูภักทเวท	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	1
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	1
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการทำงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอลภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	19

จากตารางที่ 10 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องนิราศพระบาทได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา รองลงมาได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านคุณธรรม และด้านร่างกายตามลำดับ

บทร้อยกรอง

บทร้อยกรองเป็นผลงานการเรียงร้อยด้วยคำที่ประณีต บทที่คัดมาบรรจุไว้ในหนังสือวรรณวิทักษ์ เล่ม 1 นี้ ได้แก่อุ่เพื่ออะไร ของอุชเชนี เพื่อศักดิ์นักรู้ ของวนิดา สติทานนท์ ธารทอง ของประยอม ของทอง ธรรมชาติกับมนุษย์ และราตรี ของพระยาธรรมศักดิ์มนตรี สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องบทร้อยกรอง มีดังต่อไปนี้

คำานจิตใจ

ความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

"ฉันอยู่เพื่อบุคคลที่ฉันรัก
และรักฉันมันมานานชีวิต
ส่งเสริมความเข้าใจในสภาพชีวิตของชาวชนบท แม้จะอยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงาม
แต่ก็ไม่ปลอดอกภัยจากโจรผู้ร้าย และชาคแคลนยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ (หน้า 111)

ซึ่งใจซื่อถือศักดิ์สุจริต

ในความดีความหลงปลงอกภัย" (หน้า 104)

ความชื่นชมในความงาม

ธรรมชาติที่มีความงดงาม มีความปลอดอกภัย เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม ทำให้คนที่ได้ไปสัมผัส
มีความสุข ลืมความเศร้าโศกได้ (หน้า 107)

"ความค่อมประนอมชม
เดือนน้าสำราญแล
ธารน้ำดลาคตก
รากผาถลาแหง

อภิมรย์ละลานแคะ
รพิพนพะนอแสง
ชลหกกระห่มแรง
พลุชาคระไลไหล" (หน้า 111)

"แท้ธรรมชาติเฉก
ให้เกิดและให้ใช้
จึงธรรมชาติแท่ง
สร้างเมืองเมลิองดา-

ชนนี้สุเวไนย
นรชอบวิชาหา
ริจำแลงสภาพพา
วรสุขสโมสร

อยากธรรมชาติเห็น
ก่อสรรและสิงขร

วิถีเล่นจำลองก่อน
วนเวียงชะวากผา" (หน้า 112)

คานสถิบัญญัติ

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

"ฉันอยู่เพื่อค้นหาสิ่งที่จะ
เพื่อสื่อแสงแจ้งสว่างพร่างกระการ

กลางโมหะอาภะยร์ณ์เบียดประหาร
กลางวิญญานมีคิมคิอวิชา" (หน้า 104)

การมีวิจรรณานในการทักสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

ส่งเสริมให้มีวิจรรณานในการเข้าใจความเป็นไปของธรรมชาติที่มีความเปลี่ยนแปลง
ไปทั้งดีและร้ายคู่จเดียวกับคนในสังคม กังบถฉันทที่ว่า

"ราตรีก็แหม่มี
ไปฉีกกะคน ๆ
ราตรีก็กลีกลพิโรธ
มือถือกระพือพิรุณพรหม
ราตรีก็ดีสุข
ฟ้างามอร่ามแล

ขณะก็และร้ายมน
คุณโทษประโยชน์ถม
เหตุโทษคระหิมลม
และณ เราจะแยแแส
นิรทุกข์ระเหื่องแค
ระกะคอกกุกันหา" (หน้า 113)

ถานคุณธรรม

ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอกทน

"มีสองขามายืนบนพื้นภพ
มีสองมือถือพิทักษ์รักคำคน

มีตาครบคู่ส่องมาส่องทน
มีกมลมาเพื่อเชื่อตนเอง" (หน้า 106)

ความรู้จักกับนิคชอบและรู้จักหน้าที่

"ฉันอยู่เพื่อหน้าที่ที่พึงคุณ
เป็นทอธารรักทันล้นพันไป

เพื่อฝังปลุกความหวังพลังใจ
หล่อควงใจแล้งร้อนให้ชื่นบาน" (หน้า 104)

ความเมตตาการุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

"เพื่อโลกใหม่ใสสะอาดสวย
เพื่อแสงรักส่องรุ่งพุ่งเป็นลำ

เมื่อคนเอื้อไมตรีช่วยไม่ช่วยซ้ำ
สว่างนำน้องพี่มีชัยเอ๋ย" (หน้า 105)

ความสามัคคี

"ฉันอยู่เพื่อ เยื่อใยใจมนุษย์
เป็นเกลียวมันขันแกร่งแรงกลืนกลม

บริสุทธิ์สอคนสานงานผสม
พายุร้ายสายลมมิอาจรอน" (หน้า 104)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องบทร้อยกรอง สรุปเป็นตารางได้
ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องนทร้อยกรอง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	2
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกรื่นรมย์ในความงาม	3
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	1
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางก้านศิลปะ	-
ความรู้ทางก้านศาสนา	-
ความรู้ทางก้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางก้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางก้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางก้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางก้านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 11 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องบทร้อยกรอง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอคทัมปะ	-
ความกตัญญูกตเวที	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	1
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	1
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	1
ความเป็นระเบียบในตารางงานและความคิด	-
ความสามัคคี	1
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอลอภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	11

จากตารางที่ 11 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องบทร้อยกรองได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ รองลงมาได้แก่ ด้านคุณธรรม และด้านสติปัญญาตามลำดับ

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิทัศน เล่ม 2

พระบรมราโชวาท

พระบรมราโชวาท ที่อัญเชิญมาให้แก่นักเรียนได้เรียนนี้เป็นพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน พระบรมราโชวาทขององค์แรกพระราชทานแก่คณะอาจารย์ ครู และนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล ซึ่งมีการเรียบเรียงต้นฉบับไว้ล่วงหน้าเพื่อทรงอ่านในการพระราชทานพระบรมราโชวาท ส่วนองค์ที่ 2 ทรงพระราชทานแก่คณะศูนย์กลางนักเรียนอาชีวศึกษา แห่งประเทศไทย ซึ่งทรงกล่าวโดยไม่มีต้นฉบับ เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือนี้สำนักราชเลขาได้เรียบเรียงขึ้นตามที่ได้บันทึกพระสุรเสียงไว้ สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราโชวาท มีดังต่อไปนี้

กานสภักดี

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

"การหาความรู้ใส่ตัวนั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกคน เพราะว่าต่อไปในชีวิต ถ้าหากความรู้ความสามารถ จะไม่อาจเลี้ยงตัวให้รอดได้ จึงขอให้นักเรียนเพียรพยายามศึกษาเล่าเรียนให้เต็มที่ " (หน้า 3)

กานคุณธรรม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ

การรักษาเกียรติเป็นสิ่งที่ดี แต่ควรรักษาเกียรติที่ให้แก่ในทางสร้างสรรค์ไม่ใช่ทำลาย (หน้า 4)

ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน

"การได้รับรางวัลแสดงถึงความตั้งใจและความอุตสาหะพยายามที่จะเล่าเรียนและหาความรู้ใส่ตัว " (หน้า 3)

"... แม้จะมีได้เป็นผู้ที่ได้รับรางวัลในวันนี้ ก็คงมีความพยายาม เพราะว่าวันหนึ่งข้างหน้าก็จะได้รับรางวัล ... คือความสำเร็จในชีวิต ความสุขสบายและความเจริญก้าวหน้าในอนาคต " (หน้า 3)

"วิชาความรู้เพื่อรางวัล...สำคัญที่สุด จะต้องทำให้แน่วแน่เข้มแข็ง พร้อมด้วยความหมั่นขยันที่จะเรียน " (หน้า 3)

ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่

"ในส่วนครูนั้น ก็มีหน้าที่ที่จะให้ความรู้แก่เด็กเพื่ออนาคตของส่วนรวม จึงจะต้องให้ความรู้แก่เด็ก ๆ ด้วยความเมตตา ด้วยความหวังดี คือเมตตาต่อผู้ที่เข้ามามอบตัวเป็นลูกศิษย์ และหวังดีต่อส่วนรวม " (หน้า 3)

"ขอให้เด็กเรียนทั้งครูพยายามบากบั่นทำหน้าที่ของตัวเองให้เต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ได้ชื่อว่าได้ช่วยส่วนรวมให้มีความมั่นคง ได้ช่วยชาติให้มีความถาวร" (หน้า 3)

ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

"การบริจาคน้ำให้แก่ผู้ที่เคราะห์ร้ายนั้นเป็นสิ่งที่เรียกว่าทำบุญ ... คือทำบุญเพื่อให้จิตใจเราสบาย ... การทำบุญแบบนี้เป็นเจตนาของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ... คือคนไหนที่พอมีฐานะที่จะมีความสุขพอสมควร ก็คิดถึงคนที่เคราะห์ร้าย ช่วยกันส่งเสริมซึ่งกันและกัน" (หน้า 4-5)

ความสามัคคี

"การที่ท่านทั้งหลายได้นำเงินทั้งสิ่งของมา ก็เท่ากับได้ร่วมกุศลนี้ได้ร่วมกันสร้างจิตใจความสามัคคีและแผ่เมตตาซึ่งกันและกัน เช่นนี้จะทำให้บ้านเมืองของเราอยู่ได้และอยู่ก็อีกด้วย" (หน้า 5)

"ในการนี้ ก็จะขอมอบเงินทุนสำหรับศูนย์ที่จะเป็นทุนเพื่อกิจการที่ได้ทำมา เช่นการกุศล สอดส่องความเรียบร้อยของหมู่ชนของนักเรียนทั้งในกรุงเทพฯ ทั้งในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะว่าทำให้กระชับความสัมพันธ์ไมตรีและทำให้มีความสามัคคีเกิดขึ้น ซึ่งสามัคคีนี้ก็ขออย่าว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เป็นพลังสำคัญสำหรับให้บ้านเมืองอยู่ " (หน้า 5)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราชาบาท สรุปลงเป็นตารางได้ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 12 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราโชวาท

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางคณิตปะ	-
ความรู้ทางศาสนา	-
ความรู้ทางกายวิยาศาสตร์	-
ความรู้ทางคานภุมิศาสตร์	-
ความรู้ทางคานประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางคานชีวประวัติ	-
ความรู้ทางคานขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 12 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องพระบรมราโชวาท

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	1
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภักดิ์	-
ความกตัญญูแก่เวท	-
ความเข้มแข็ง ชยันต์มั่นเพียร และอดทน	3
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	2
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	1
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	-
ความสามัคคี	2
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	10

จากตารางที่ 12 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องพระบรมราโชวาทได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านสติปัญญา ส่วนด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์ และโคลงสุภาษิตนฤทมนการ

โคลงสุภาษิต 2 เรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ขึ้น เรื่องแรกประกอบด้วยสุภาษิต 16 หมวด หมวดละ 3 ข้อ จึงมีชื่อว่าโสฬสไตรยางค์ เรื่องที่ 2 ประกอบด้วยสุภาษิตที่ผู้ประพศิตามยังไม่เคยเสียใจ จึงได้ชื่อว่านฤทมนการ ซึ่งประกอบด้วยสุภาษิต 10 ประการ สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในโคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์ และนฤทมนการ มีดังนี้

ก้านจิตใจ

การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

"ควรกล่ากล่ากล่าวด้วย	ทั้งหทัย แท้แธ
สุภาพพจนภายใน	จิตพร้อม
<u>ความรักประจักษ์ใจ</u>	<u>จริงแน นอนต</u>
สามสิ่งควรรักน้อม	จิตให้สนิทจริง" (หน้า 13)

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก

"สามารถอาจห้ามก	วาทา คนเสย
ปางเมื่อยังโกรธา	ขุนแคน
หยุดคิดพิจารณา	แพ้นะ กอนนา
ชอบผิดคิดเห็นแน้น	ไม่ยังเสียความ" (หน้า 19)

ก้านสติปัญญา

ความมีวิจรรย์านในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

ส่งเสริมความมีวิจรรย์านในการรู้เท่าทันพฤติกรรมของคนบางประเภทคือ

"คำย่อของเกียรติ"	ทุกประการ
พักตร์จิตนึกกันประมาณ	ยากรู้
เร็วรักถนัดปล้นขาน	ค่ากลับ พลันดา
สามส่วนควรแล้วผู้	พะพ้องพึงแคลง" (หน้า 15)
"ยนิศคีมีเรื่องน้อย	ใหญ่โฉน ก็คือ
ยงับลงเห็นไป	เก็คควน
ฟังทอบล่อมคำไซ	คิกโคร์ ครอบณา
หอนคักสินหัวหวน	เหตุค่วยเบาความ" (หน้า 18)
"พาทีมีสคีรัง	รอกคิก
รอมคอบชอมแลนคิก	ก่อนพร้อม
คำพุกพางลชิต	เขียนร่าง เรื่องแสด
ฟังเพราะเสนาะคอง	โสคทั้งห่างภัย " (หน้า 19)
"อีกหนึ่งไปเช็ดถอย	คำคน ลือแสด
บอกเล่าชาวเหตุผล	เรื่องร้าย
สืบสอมประกอบจน	แจ่มเท็จ จริงนา
ยงับควนยักย้าย	คั้นคั้นก่อนกาล " (หน้า 20)
<u>ก้านคุณธรรม</u>	

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ

<u>"ควรกล้ากล่าวถ้อย</u>	<u>ทั้งหทัย</u>
สุภาพพจนภายใน	จิตพร้อม
ความรักประจักษ์ใจ	จริงแน่น นอนดา
สามสิ่งควรรักน้อม	จิตให้สนิทจริง" (หน้า 13)
<u>"ความคิมชื่อทั้ง</u>	<u>ยศดา คักเค็เฮย</u>
<u>ประเทศเกิดกุลพงศา</u>	<u>อวยยัง</u>
คนรักร่วมอชยา-	คัยสุข ทุกข์แสด
สามสิ่งควรสงวนทั้ง	คอสู้เบียด" (หน้า 16)

ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอคทัปปะ

"ทำดีไปเลือกเว้น	ผู้ใด ใดเสีย
แต่ผูกไมตรีไป	รอบข้าง
ทำคุณอุกหนุนไป	การชอบ ชีรรมนา
ไว้ศรัทธูปองมล้าง	กลับช่องสรรเสริญ (หน้า 18)

ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และความอดทน

<u>"เกียจคร้านการท่านั้น</u>	<u>การทน ก็คือ</u>
พุกมากเปล่าเปลื้องปน	ปกเหล่น
คำแสดงเสียดแทงระคน	คำหยาบ หยอกๆ
สามสิ่งควรทิ้งเว้น	ซากสิ้นสิ้นคาน" (หน้า 16)
<u>"ชั้นดีมีมากหมั่น</u>	สิ้นคาน
ใครเกะกะระราน	ชกกลั่น
ไปจนเจียมเจกพาล	พาเคือก ร้อนพ่อ
ผู้ประพฤติกิ่งนั้น	จักได้ใจเย็น" (หน้า 20)

ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม

<u>"ควรกล่ากล่ากล่าวถ้อย</u>	<u>ทั้งหทัย</u>
สุภาพพจนภายใน	<u>จิตพร้อม</u>
ความรักประจักษ์ใจ	จริงแน่น นอนญา
สามสิ่งควรรักน้อม	จิติให้สนิทจริง" (หน้า 13)
<u>"บัญญัติสกล้า</u>	เลิศญาณ
อำนาจศักดิ์ศฤงคาร	มังซัง
<u>มารยาทเรียบเสียมสาร</u>	<u>เสงี่ยมเงื่อน งามนอ</u>
สามสิ่งควรจักตั้ง	แต่ซรวงสรรเสริญ" (หน้า 13)

"เกียจคร้านการทำงานนั้น
พุกมากเปลาเปื่องปน
คำแสลงเสียดแทงระคน
สามสิ่งควรถังวัน

การทน ก็ดี
ปกเหล่น
คำหยาบ หยอกนา
ชากสิ้นสิ้นคาน " (หน้า 16)

"เห็นห่างโมหะร้อน
สละสื่อเสียมารษา
คำหยาบจาบจ้องอา
ไปหมิ่นนินทาป้าย

วิษยา
ใส่ร้าย
ชากชู้ เชื้อเฮย
โทษให้ผู้ใด " (หน้า 18)

ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

"กรุณารชาคิผู้
ช่วยรอกปลดลอคความโทษย
ผลจักเพิ่มพูนใน
ชนจักชู้ชื้อชอน

พ้องภัย พิบัติเฮย
สว่างร้อน
อนาคค กาลแฮ
ปางเบื่องประจวบ " (หน้า 19)

การรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอรภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน

การรู้จักขอรภัยเมื่อกระทำความผิด เห็นได้จากโคลงที่กล่าวว่า
"โลกจักผิดพลากแล้ว
หยอนทีริมานะ
ขอโทษเพื่อคารวะ
ดีกว่าปกอ้อมค้อม

ไปละ ลิมเฮย
อ่อนน้อม
วายบาค หมายแฮ
คิดแก้โดยโงง " (หน้า 19)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องโคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์ และโคลงสุภาษิตคนฤๅมนการ สรุปเป็นตารางได้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 13 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องโคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์
และโคลงสุภาษิตนฤมุนาการ

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ก้านร่างกาย	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
ก้านจิตใจ	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	1
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	1
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
ก้านสติปัญญา	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	4
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางก้านศิลปะ	-
ความรู้ทางก้านศาสนา	-
ความรู้ทางก้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางก้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางก้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางก้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางก้านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 13 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องโคลงสุภาษิตโสฬส
ไตรยางค์ และโคลงสุภาษิตนฤมณาการ

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ก้านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	2
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภักดิ์ปะ	1
ความกตัญญูกตเวที	-
ความเข้มแข็ง ชัยชนะเหน็ดเหนื่อย และอดทน	2
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	4
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	1
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอลภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	1
รวม	17

จากตารางที่ 13 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง
โคลงสุภาษิตโสฬสไตรยางค์และโคลงสุภาษิตนฤมณาการได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทาง
ก้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ก้านสติปัญญา และก้านจิตใจตามลำดับ

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะยังทรงผนวชอยู่ ได้เสด็จไปชุกงค์ทางเหนือ ทรงพบหลักศิลาจารึกและพระแท่นมนังคศิลาจริงไปรคให้ชะลอมาไว้ที่กรุงเทพฯ ศิลาจารึกนี้มีลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยม มียอดแหลมมน มีถ้อยคำจารึก 4 ด้าน ตอนที่คัดมาเป็นบทเรียนในหนังสือนี้คือจารึกในด้านที่ 1 กล่าวถึงพระราชประวัติของพ่อขุนรามคำแหงสำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง มีดังต่อไปนี้

ก้านสลักปัญญา

ความรู้ทางก้านประวัติศาสตร์

เรื่องราวเกี่ยวกับพระราชประวัติของพ่อขุนรามคำแหง สรุปได้ว่าพ่อขุนรามคำแหงทรงเป็นพระราชโอรสในพ่อขุนศรีอินทราทิตย์และนางเสือง มีพระเชษฐาทรงพระนามว่าบานเมือง ครั้นเมื่อทรงมีพระชนมายุได้ 19 พรรษา ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดยกกองทัพมาตีเมืองตาก พ่อขุนรามคำแหงทรงชนช้างชนะขุนสามชน และในเวลาต่อมาทรงครองราชสมบัติสืบต่อจากพ่อขุนบานเมือง พระเชษฐาของพระองค์ (หน้า 27,28)

ก้านคุณธรรม

ความสำนึกในเรืองชาติ เกียรติ วินัย กล้าหาญ

"... ไพรฟ้าหน้าใสพ่อขุนบุญญาพายจแจ กูบหนี กูชี้ข้างเบกพล กูซิมเข้าก่อนพ่อ กูต่อข้างก้วยขุนสามชน คนกูพุ่งข้างขุนสามชนตัวชื่อมาสเมืองแพ่ ขุนสามชนพ่ายหนี " (หน้า 27,28)

ความกตัญญูกเวท

"... เมื่อชั่วพ่อกู กูบ่าเรอแก่พ่อกู กูบ่าเรอแก่แม่กู กูได้ตัวเนื้อตัวปลา ... หมากส้มหมากหวาน กูเอามาแก่พ่อกู กูไปตีหนังวังข้างไคกูเอามาแก่พ่อกู กูไปที่บ้านที่เมืองไคข้างไค้วงไคบัวไคนาง ไคเงื่อนไคทอง กูเอามาเวนแก่พ่อกู พ่อกูกายยังพูกู ว่าบ่าเรอแก่พ่อกูคั้งบ่าเรอแก่พ่อกู " (หน้า 27,28)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงสรุปเป็นตารางได้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 14 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	1
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 14 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ค่านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	1
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอตตัปปะ	-
ความกตัญญูภักทเวท	1
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการทำงานและความซื่อ	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	3

จากตารางที่ 14 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางค่านคุณธรรม ร่องลงมาได้แก่ ค่านสติปัญญา ส่วนค่านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

มหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์กุมาร

มหาเวสสันดรชาดกเป็นเรื่องการบำเพ็ญบารมีของ พระโพธิสัตว์ในชาติสุดท้าย ก่อนที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้า ในชาตินี้เป็นการบำเพ็ญทานบารมี ซึ่งเป็นบารมีสูงสุด ยากที่ ผู้ใดจะกระทำได้ คือการบริจาคบุตรและภรรยาเป็นทาน มหาเวสสันดรชาดกมีทั้งสิ้น 13 กัณฑ์ กัณฑ์ที่นำมาพิมพ์ไว้ในหนังสือวรรณวิจิตรเล่ม 2 นี้ได้แก่ กัณฑ์กุมาร อันเป็นตอนที่ พระเวสสันดรพระราชทานพระราชโอรสและพระราชธิดาเป็นทานแก่ชูชก สำหรับเนื้อหา เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก มีดังต่อไปนี้

กานจจิใจ

ความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

ความรักของแม่ที่มีต่อลูก เมื่อตอนกลางคืนพระมัทรีฝันร้าย ครั้นรุ่งเช้าจะออกไปหา ผลไม้มาเป็นพระกระยาหาร ก็ทรงสั่งเสด็จพระราชโอรสและธิดาให้ระมัดระวังตัวและทรงฝากฝัง ให้พระเวสสันดร ทรงช่วยดูแลด้วย (หน้า 41)

ความรักของพ่อที่มีต่อลูก แม้พระเวสสันดรจะทรงมุ่งหวังพระโพธิญาณในภายหน้าด้วยการบำเพ็ญบุตรทานบารมี แต่เมื่อสองกุมารขึ้นมาจากสระเข้ากอดพระบาทนั้น "...ควรจะสงสาร เอ๊ย ค่ายสองครุฑทรามรักน้อยๆ ทั้งคู่ พิศแลดูหน้ากันแล้วก็ตั้งแต่จะร้องไห้ น้ำพระอัสสุชลนัยน์เธอ ไหลลงหลัง ๆ คกคองหลังพระบาทพระบรมราชินี... ส่วนสมเด็จพระนราธิปโดยพิสุทธินวงศ์ ท้าวเธอก็พลอยทรงพระกั้นแสงให้ จนพระอัสสุชลนัยน์ไหลลงริน ๆ โขมพระพักตร์..." (หน้า 50)

ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก

เมื่อพระเวสสันดรทรงพระราชทานสองกุมารแก่ชูชกแล้ว ชูชกก็คุกกระชากลาก คีสองกุมารท่อน้ำพระพักตร์ ทรงโกรธแค้นมาก "ว่าอุเหม่! อุเหม่! พร้าหมณณูนี่นี้อาจอง ทะนงทนอ มาที่ลูกท่อน้ำพ่อไม่เกรงใจ อชชีเอ๋ยกุมารอยู่ป่าเปล่าเมื่อไร ทั้งพระชรรค์ศิลป์ ชัยก็ออกมา... ถึงทรงพระแสงขลุ่ยกรกระสันมันกับมือ ฆ่าพร้าหมณณูนี่เสียเดี๋ยหรือ เธอก็ฮึก หืออยู่แต่ในพระทัย ภายหลังจึงตั้งจิตพิจารณาในพระอริยประเพณีอันพุทธชาตก็รู้ว่าจะอาทมะ

นี้เพิ่มพูนหาปุตคบริจาตเจียวสืหว่า เมื่อพระปัญญามังเกิดมี... ท้าวเชอถักตั้งพระสมาธิระงับ
คัมพระวิโยค กลั้นพระโคกสงบแล้ว พระพักตร์ก็ม่วงแฉวแจ่มใส..." (หน้า 55)

ก่อนที่ชูชกจะพาสองกุมารออกมาจากอาศรมของพระเวสสันดร พระกัณหาครัสคัก
พ้อค่ว่าพระเวสสันดรที่ทรงนั่งเฉย ปล่อยให้ชูชกค้ำค้ำ พระเวสสันดรทรงสะเทือนพระทัยมาก
ทรง "เสร์ราสลดกระเทคห่อพระหฤทัย เชอถอยหลัง พระนาสิกอิกคั้งอัสสาสปัสสาส น้ำพระเนตร
เชอไหลหยากหยกเป็นสายเลือด ไม่เว้นวายหาเหือกซึ่งโศกา จึงเอาพระปัญญาวินิจฉัยเข้ามา
ข่มโศก ว่าบุครวิโยคทั้งนี้มึงเกิดมีเพราะความรักจำใจจะเอาอุเบกขาเข้ามาประหารหักให้เสื่อม
หาย ท้าวเชอกลับสุขเกษมเปรมสบายพระกายถึงสกลไส คั้งพระจันทร์ทรงกลด นั้นแล" (57)

ตำนานสิขิปัญญา

ความมีวิจรรณานในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

ชูชกไม่เข้าไปขอสองกุมารในขณะที่พระมัทรีประทับอยู่ เพราะหยิ่งรู้ว่า
"ธรรมคาวาสครีนี้เป็นเกาะแก่งถึกกระแสดุกฤค มีมัจฉริยะมิกมนคือตัวมาร ยามเมื่อสาม
จะทำทานมักทำลาย ค้วยแยบคายคอยค้องคั้งเข้าหักท้วงให้ทอทั้งเสียศรัทธาผล มาครแมน
และว่าอาคมจะรุกรันโลกเข้าไปขอ ซึ่งพระปิยมุครน้อยหน่อผู้แนบอภ ที่ไหนพระนางเชอจะ
ยอมยกซึ่งพระปิยมุครทานมามีน้ำที่จะเสียทั้งสองทาง ฝ่ายพระองคฺญูทรงสร้างก็จะเสียศรัทธาผล
ฝ่ายเรานูแสนจนก็จะปราศจากลาภค้ำน้ำไหลขอยูลังเล" (38-39)

เมื่อพระชาติและพระกัณหาทราบว่พระบิดาจะพระราชทานคนให้แก่ชูชกก็มีความหวาด
กลัวพากันไปหลบซ่อนตัวอยู่ในสระ โดยแสร้งเดินถอยหลังลงไปทำประหนึ่งว่าขึ้นมาจากสระ คั้งข้อ
ความที่ว่า "แล้วเสียรอยถอยหลังลงสู่สระศรี เออวารีมามังองค์ เอาไข่มุกมาบังพระเกศ หวัง
จะซ่อนพระบุคเรศกับพรหมค้ำความกลัวอยู่ในสระบัว นั้นแล" (หน้า 46)

ความรักทางค้ำชนบธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อเกี่ยวกับดวงร้าย นอกเหตุลวงหน้าในเวลาจะต้องพลัดพราก คั้งที่พระมัทรี
จะต้องจากพระราชโอรสและพระราชธิดา ก็ทรงฝันร้ายว่ามีบุรุษรูปชั่วเป็นที่น่าหวาดกลัวเข้ามา
ข่มพระกรทั้ง 2 ข้างชากกระเด็น พร้อมทั้งควักนัยน์ตาทั้ง 2 ข้าง และลวงเอาดวงพระทัยของ
พระนางไป (หน้า 39)

คำคุณธรรม

ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม

พระเวสสันดรทอดพระเนตรเห็นชูชกเข้ามาเฝ้า ทรงให้พระชาติและพระกัณหาออกไปรับพร้าหมั้น "ฝ่ายพระชาติแม่กัณหา... ถวายบังคมลาออกไปก่อนก่อนรับพร้าหมั้น ครั้นถึงจึงไต่ถามตามประสาเด็กแต่โดยดี ว่าลุงซีเจ้าชากุณดาเจ้ามาแต่ทางไกล ดูกได้ไหม ทำสิ่งไหนสัก ส่งมาเถิด หลานรักจะช่วยรับไป" (หน้า 42)

การไม่กล่าวถึงความบกพร่องของผู้อื่น จะเห็นได้จากข้อความที่ว่า "...ส่วนพระทองร้อยชั่งทั้งคู่ พิศุเห็นมูรุษโทะสับแปดประการ เกิดในสันคานเข่าบคสี พ้อชาติก็นั่งไว้ในพระทัย..." (หน้า 42)

ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ

พระเวสสันดรมีน้ำพระทัยเมตตาดีมาก เมื่อ "...ไต่ฟังพร้าหมั้นมีบายทูลขอสองกุมาร มีน้ำพระทัยเบิกบานเอบอามด้วยกุศลลาภอันเลิศฟ้า... ท้าวเชอจึงศรีสประภาษว่า พร้าหมั้นเอ๋ย ท่านมาออกปากขอสองกุมารพระลูกรักเรากิ่งควงตา เราก็จะคัดห่วงเส่นหาให้แก่พร้าหมั้นเข้า..." (45)

พระเวสสันดรทรงเรียกสองกุมารขึ้นมาจากสระโดยอ้างเหตุผลพอสรุปได้ว่า พระองค์ยากจนไม่มีทรัพย์สินใด ๆ ที่จะบริจาคเพื่อบรรลुพระโพธิญาณเป็นที่พึง ของมนุษย์โลกทั้งหลายในภายหน้า มีเพียงสองพระกุมารเท่านั้น มาช่วยพระบิดายกยอกบิณฑุครทานมารมีแต่ในครั้งเดียวนี้เถิด" เมื่อได้สดับคังพันสองกุมารก็ขึ้นมาจากสระทันที (หน้า 50)

ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่

เนื่องจากพระเวสสันดรอยู่ในเพศบรรพชิต พระราชโอรสและธิดาก็ยังทรงพระเยาว์มาก พระนางมัทรีจึงมีหน้าที่แสวงหาผลไม้มาเป็นพระกระยาหาร ในวันที่ชูชกจะมาขอสองกุมาร แม้พระนางจะทรงห่วงใยพระราชโอรสและธิดา "นางก็ยากตราเข้าสู่ป่าระหง เพื่อแสวงหาผลไม้ที่ในคง มาปฏิบัติกษัตริย์ทั้งสามพระองค์ นั้นแล" (หน้า 41)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องมหาเวสสันดรชาดกสรุปเป็นตารางได้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 15 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	2
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	2
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	2
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	1

ตารางที่ 15 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องมหาเวสสันดรชาดก

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ก้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอคักปัมปะ	-
ความกตัญญูต่อกเวท	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	1
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	2
การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	2
ความเป็นระเบียบในภาระงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอกภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	12

จากตารางที่ 15 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องมหาเวสสันดรชาดกได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางก้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ก้านจิตใจ และก้านสติปัญญาตามลำดับ

นิทานเวตาล

นิทานเวตาลที่คัดมาเป็นบทเรียนนี้เป็นเรื่องที่ 8 ของชุดนิทานเวตาล ซึ่งได้เค้าเรื่องมาจากวรรณคดีสันสกฤตชื่อ "เวตาลบัญญัติ" แปลว่า นิทาน 25 เรื่องของเวตาล น.ม.ส. ทรงนำมาเรียบเรียงเป็นภาษาไทย นิทานเวตาลนี้เป็นเรื่องของพระวิกรมมัททัย กษัตริย์ผู้มีปัญญาและอาณาภพมากได้สัญญากับโยคีคนหนึ่งว่าจะไปนำตัวเวตาลซึ่งเป็นอมมนุษย์ชนิดหนึ่งมาให้ การที่จะนำตัวเวตาลซึ่งเป็นศพแขวนอยู่ที่กิ่งอโศกออกมาได้ยามและพาออกจากป่าช้า ระหว่างที่เวตาลอยู่ในยาม พระวิกรมมัททัยจะท่องไม่ตรีสอะไรเลย หากตรีสขึ้นเวตาลจะหลุกหลอกกลับไปแขวนอยู่ที่กิ่งอโศกตามเดิม พระวิกรมมัททัย ต้องกลับไปปลกตัวเวตาลออกจากป่าช้าถึง 24 ครั้ง เพราะเวตาลเล่นนิทาน และช่วยผู้ให้พระวิกรมมัททัยตอบคำถามทุกครั้ง จนถึงนิทานเรื่องที่ 25 พระวิกรมมัททัยสามารถถกกลับไม่ตอบคำถามของเวตาล จึงได้ตัวเวตาลไปให้แก่โยคีตามสัญญา

สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏใน เรื่องนิทานเวตาลที่คัดมาเป็นบทเรียน มีดังนี้

ด้านจิตใจ

ความรู้สึกรื่นรมย์ในความงาม

พงพนไพร	"จงจรเที่ยว	เที่ยวทไป
	กัณฑ์กิน	ไศลละล้าเนา
แม่งทุกขเบา		เพลินจิตเรา
		เขาวนะไว ฯ" (หน้า 68)

ด้านสติปัญญา

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

เกศวะปฏิบัติตนตามแนวทางที่ส่งเสริมให้ตนเป็นผู้รู้ ดังข้อความที่ว่า "...เกศวะได้ทราบว่าเป็นเจ้าจะลงโทษถึงคังนั้น ก็กกใจกลัวเป็นกำลัง กลับเป็นคนว่าง่าย สอนง่าย เชื่อถ้อยฟังคำบิคาการค่างั้นนั้นมา แลพากเพียรเรียนรูจนได้ชื่อว่าเป็นผู้มีวิชายิ่งยวดในชนบท ..."

(หน้า 65)

ความมีวิจรรณานในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

พระวิกรมมัททิตยทรงใช้วิจรรณานแก้ปัญหาที่เวทาลตามได้ ดังข้อความที่ว่า "เอ็งโง่แล้วยังคือค้าย ชายคนที่ 1 นั้นเก็บกระดูกของนางรักษาไว้ จึงอยู่ในตำแหน่งเสมอลูก ไม่ควรไคนางเป็นภริยา ชายคนที่ 3 ไคซุบนางให้คืนชีวิต คือให้ชีวิตแก่นางจึงอยู่ในตำแหน่งบิคา ไม่ควรไคนางเป็นภรรยาเหมือนกัน ส่วนชายคนที่ 2 นั้นเป็นแค่เพียงเก็บเจ้าถ่านไว้จึงควรไคเป็นหัวหน้า ..." (หน้า 72)

ความรู้ทางค่านิยมธรรมเนียมประเพณี

เมื่อพราหมณ์แกะศวะรับสารภาพว่าได้ย่ำยัสศวะระคเทวรูปปัญจานน และได้ฉล็กกลงตกลงไปในสระน้ำแล้ว "คนทั้งหลายได้ฟังคังนั้นก็กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าแกะศวะทำบาปมีโทษใหญ่หลวง มนุษย์ไม่จำเป็นต้องลงโทษ เพราะพระปัญจานนคงจะลงโทษถึงชีวิตในทันทีไม่ต้องสงสัยเลย (หน้า 65)

ลูกผู้หญิงถือเป็นสมบัติของทุกคนในครอบครัวของชาวอินเดียนโบราณ บิคา มารคา และพี่ชายของหญิงนั้นสามารถยกหญิงนั้นให้แก่ชายใดก็ได้ โดยไม่ต้องถามความสมัครใจหญิงนั้น (หน้า 66)

"พระมนูบัญญัติไว้ในธรรมศาสตร์ว่า เมื่อชายผู้เป็นพ่อบ้าน รู้สึกว่ากลัวมเนื้อของคนอื่นเทิบทาบ ผมงักหงอก แลหังไคเห็นลูกแห่งลูกของคน ก็ถึงเวลาที่ควรออกป่า ให้พาเอาไฟสำหรับบูชา (อัคนิโททร) ของคน กับเรื่องใช้ในการบูชาไฟไปค้ายกับคน และเมื่อถึงป่าที่สงคแล้ว ก็ให้ยู่สำรวมอินทรีย์ในที่นั้น ให้กินของสะอาด ซึ่งเป็นอาหารของฤๅษี คือมูลผลอาหารค่าง ๆ ..." (หน้า 69)

การต้อนรับแขกผู้มาเยือนของชาวอินเดียนเห็นไคจากข้อความที่ว่า "ธรรมคาเจ้าของบ้านจะซบให้แขกที่มาถึงในคอนเย็นไปพันบ้านนั้นไม่ไค แขกมาถึงเพราะพระอาทิตย์ที่กลับจากการเดินทางเป็นผู้ให้มา แลแม้จะมาตามควร แก่ฤๅษีหรือมิควรรักก็ เจ้าของบ้านจะให้เข้าพักอยู่ในบ้าน โดยที่มิเลี้ยงคูนันมิไค ข้าพเจ้าไม่อาจกินอาหารอันร่อยไคก่อน เชิญแขกให้กิน เพราะการเลี้ยงแขกให้อ้อมหน้าสำราญนั้น ย่อมนำทรัพย์ นำเกียรติ นำความมีอายุยืนมาสู่เจ้าของบ้าน แลหังเตรียมที่ในสวรรค์ให้ค้าย " (หน้า 70)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องนิทานเวทาล สรุปลงเป็นตารางไค คังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 16 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องนิทานเวตาล

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	1
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	1
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	3

ตารางที่ 16 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องนิทานเวตาล

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหนีโรคภัยไข้เจ็บ	-
ความกตัญญูต่อกเวท	-
ความเข้มแข็ง ชัยชนะเหน็ดเหนื่อย และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการทำงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอร้องและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	6

จากตารางที่ 16 พบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องนิทานเวตาล ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา รองลงมาได้แก่ ด้านจิตใจ ส่วนด้านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

เราคือลูกของแม่พระธรณี

เราคือลูกของแม่พระธรณี เป็นเรื่องสั้นของอิศรา อมันตกุล มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงการทำมาหากินของชาวนาสามีกรรยาคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ต้องมาเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ จนในที่สุดกรรยาตัดสินใจที่จะหนีไปจากผืนนาดังกล่าว แต่ก็ได้ค้นพบความจริงด้วยตนเองว่าที่ผืนดินนั้นเป็นที่รวมความรักและความหวังเป็น "แม่พระธรณี" ของคนไทยในแผ่นดินนี้ตลอดไปชั่วลูกชั่วหลาน จึงกลับมาอยู่ต่อไป สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่อง เราคือลูกแม่พระธรณี มีดังนี้

ก้านร่างกาย

การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ

คำแนะนำไม่ให้คนมีครรภ์แก่ทำงานหนัก คังข้อความที่ว่า "ฉันไปละ เคียว สายแฉกจะร้อน ระวังนะรม อย่าออกไปทำงานหนักอีกเป็นอันขาด ระวังละ ระวังตัวหน่อย เชนนะท้องแก่เต็มที่แล้ว..." (หน้า 84)

ก้านจิตใจ

การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล

ความรักของแม่ที่มีต่อลูก คังข้อความที่ "ฉันจะไม่ยอม เกิดลูกคนที่สองของฉันบนที่นาผืนนี้เป็นอันขาดละเคียว ฉันจะไม่ยอมเอาชีวิตลูกคนที่สองเป็นธรณีพล้อย่างคนแรก ที่นี้คืออนรก ... ถ้าเธอไม่ไปกับฉัน ฉันจะทิ้งมันไปคนเคียว ฉันทนไม่ไหวที่จะเห็นลูกของฉันต้องตายไปเพราะมันเป็นข้าสอง" (หน้า 80-81)

ส่งเสริมความเข้าใจในความทุกข์ยากของชาวนาไทยที่ต้องฝากอนาคคไว้กับความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ (หน้า 80-86)

ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน

"หล่อนหลับคานิ่งในคความรู้สึกครั้งหลับครั้งตื่น เกิดอารมณ์มองแว้วมาสู้อย่างที่ไม่เคยเกิดมาก่อนเลยในระยะ 3 ปีนี้... หล่อนไม่อาลัยอาวรณ์ในความสะควกสบายที่บ้านอันมั่งคั่งของพ่อแม่ในกรุงเทพฯ ท่อไปอีกแล้ว หล่อนจะต้องอยู่ที่นี่ และตายบนธรณีผืนนี้" (หน้า 86)

กานศกิปัญญา

ความมีวิจรรย์านในการทัศนใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

คำแนะนำให้พิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผลโดยปราศจากอคติ ดังข้อความที่ว่า "ถ้าผมจะมองอะไรด้วยดวงตาที่มีผ้าน้ำตาปิดอยู่ละก็ เธอไม่มีหวังจะเห็นสิ่งนั้นได้ชัดเจนนหรอก เหมือนกับการทำนาแบบสมัยใหม่ของจีนเหมือนกัน ถ้าเธอคิดอย่างสิ้น ๆ คิดอย่างมีอคติ คิดอย่างยังหลงไหลความสนุกสนานที่กรุงเทพฯ เธอก็จะไม่เห็นว่าผลข้างหน้านั้นรุ่งเรืองปานไหน เธอต้องมองและศึกษาวิธีการของจีนด้วยเหตุผล แล้วเธอจึงจะมีกำลังใจร่วมยินดีขบขันเคียงไหล่กับตัวต่อสู้ต่อไป" (หน้า 83)

ความมีวิจรรย์านในการแก้ปัญหาโดยไม่หวังพึ่งธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียวเกี่ยวกับข้อความที่ว่า "วันนี้ฉันต้องเข้าไปในเมืองกับพวกบ้านโน้น รม ชินรอนเห็นจะไม่ได้การแน่ เราจะตั้งจัดการซุกค่ากระโถงจากคลองส่งน้ำมาตึงนาเสียแล้ว เราจะต้องบอกพวกพ้องมาลงมือแต่วันนี้ฉันจะไปเช่าเครื่องฉุดระหัดที่สหกรณ์ถ้าไม่ได้ก็เห็นจะต้องไปเช่า ถ้าแก่ฮ่วนหลี่ที่หายตลาด..." (หน้า 83)

ความรู้ทางกานชนบธรรมนิยมประเพณี

"...ฉันไม่ได้เพลงมาราวปฏิหารย์แม้แต่เบาะเดียว ชาวบ้านแห่งแคว้นมณฑล ฟ้าดินมาหลายเพลว ก็ไม่ปรากฏว่าฟ้าจะมีเมฆตั้งเค้าให้ชื่นใจ..." (หน้า 83)

กานคุณธรรม

ความกตัญญูกตเวที

คำแนะนำไม่ให้พูดถึงสิ่งที่มีพระคุณด้วยคำพูดที่หยาบคาย ดังข้อความต่อไปนี้ "ณบ้านนะซี ฉันทันจะกลัวว่า เธอจะขึ้นรถไฟไปเสียแล้ว รีบตามแทบแย้ ฉันทันก็เผชิญเพลงมา"

หล่อนบิคมมากเขาไว้ "อย่าพูดหยาบคายต่อผู้มีพระคุณของเราอย่างนั้นซิคะ เอ็น" (หน้า 86)

ความเข้มแข็ง ชัยโหมันเพียร และอกทน

"แต่ขอเวลาให้ฉันอีกสักหน่อย ขอเวลาให้แก่ฉันอีกสักปี ขอให้ฉันได้เก็บเกี่ยวแห่งหนึ่งที่ฉันหว่านลงไปบนมันพอเป็นทุนคึกคักไปบ้างเสียก่อน แล้วเราจะตั้งชีวิตที่เป็นแม่บังเกิดเกล้านี้ไป"
(หน้า 81)

"...ชีวิตและที่นา... แม้ว่ามันจะแตกกระแหงแห่งแล้งปานใดก็ตามสี่ เชี่ยวจุจความซิจของใบหญ้าเล็ก ๆ นี้เอง ที่เป็นความหวังของเขา --- ของเอน และของชวานาอีกหลายแสนคน สี่ เชี่ยวจุจความซิจของใบหญ้าเล็ก ๆ นี้แหละ ต้องการความอกทนและต่อสู้ไม่ย่อ และหยากแห่งอ และน้ำคา ก่อนที่มันจะคอบแทนรางวัลอันน่าชื่นใจให้ ..." (หน้า 85)

แนวความคิดที่แสดงให้เห็นคุณค่าและความจำเป็นของบุคคลที่จะต้องมีความอกทน
ถึงข้อความที่ว่า " ความอกทนและกล้าเท่านั้น ที่จะทำให้ได้มาซึ่งรางวัลอันล้ำค่าของธรรมชาติ"
(หน้า 86)

ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่

"หล่อนไ้ปรนนิบัติ เขาตลอดมาค้ำหน้าที่ของเมียที่ดี และแม้ว่าเขาจะเพิ่มพูนความรักในค้ำหล่อนขึ้นตามวัน เวลาที่จริง แต่มีสิ่งแวคล้อมบางอย่างเป็นค้ำมารคอยชักขวางความสุขระหว่างหล่อนและเขาอยู่ มันคือที่คืนที่แห่งแล้งไร้ผลนี่" (หน้า 82)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่อง เราคือลูกของแม่พระชีวิต
สรุปเป็นตารางได้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 1.7 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องเรากลูกของแม่พระธรณี

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	1
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	2
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความสำเร็จ	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	1
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	2
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางกานศิลปะ	-
ความรู้ทางกานศาสนา	-
ความรู้ทางกานวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางกานภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางกานประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางกานชีวประวัติ	-
ความรู้ทางกานขนบธรรมเนียมประเพณี	1

ตารางที่ 17 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องเราคือลูกของแม่พระธรณี

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและบริสุทธิ์ใจ	-
ความกตัญญูแก่เวท	1
ความเข้มแข็ง ชัยชนะเหน็ดเหนื่อย และอดทน	3
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	1
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักรู้จักแพ้ รู้จักยอม และให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	12

จากตารางที่ 17 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องเราคือลูกของแม่พระธรณีได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา ส่วนด้านร่างกายนั้นปรากฏน้อยที่สุด

หัวใจนักปราชญ์

หัวใจนักปราชญ์ คัดลอกมาจากปราชญ์ของพระยาอุปกิตศิลปสารแสดงแก่ครูที่มาอบรม วิชาวิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา กรีฑาสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2481 เนื้อหาที่คัดลอกมานี้เป็น เรื่องเกี่ยวกับแก่นหรือหัวใจของวิธีการใฝ่หาความรู้วิธีต่าง ๆ สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องหัวใจนักปราชญ์มีดังนี้

กานสทิปัญญา

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ส่งเสริมให้เป็นผู้รู้ เห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

"สุ. คือ สุก การฟัง ซอนี้ได้แก่การแสวงหาความรู้ ... คนที่จะเป็นปราชญ์ได้ก็ ต้องใฝ่ฟังมาาก ซึ่งเรียกว่า "พหูสูต" คือผู้ฟังมาก แต่สมัยนี้วิชาหนังสือแพร่หลายทั่วไป จึงควรมิถ่านอ่านเข้าในข้อพหูสูตนี้ด้วย คือรวมความว่าผู้ที่เป็่นนักปราชญ์จะต้องฟังมากและอ่านมากด้วย "

(หน้า 92)

"... เมื่อเราฟังหรืออ่านเรื่องราวใด ๆ เราต้องคิดตามไปด้วยไม่ใช่ปล่อยจิตไปตามยถากรรมอย่างฟังเสียงนกเสียงกา ถ้าพบข้อความแม้จนคำพูดที่ไม่เข้าใจหรือสงสัยก็ผูกจิตไว้คริกครองภายหลัง ..." (หน้า 92)

"... ผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์ จึงต้องพยายามหาความรู้ในการถามด้วย กล่าวคือ เมื่อเราฟังหรืออ่าน ถ้าพบข้อความหรือถ้อยคำที่สงสัย หรือไม่เข้าใจก็ผูกจิตไว้คริกครองและค้นหาความเข้าใจ ถ้าได้ผลเป็นที่ล่งเลใจก็ดี หรือยังไม่เข้าใจก็คักต้องสอบถามผู้ที่เรานั้นใจว่า เขาจะรู้ดี ..."

(หน้า 95)

"... ลิขิต ซึ่งแปลว่า เขียนไว้ กล่าวคือท่านให้บันทึกข้อที่ควรรู้ควรจำไว้ หัวใจตัว นี้แหละสำคัญกว่าอื่น เพราะเป็นการแสดงผลของการฟัง การอ่าน การใช้ความคิด การถาม คือการสอบสวนของผู้ที่จะเป็นนักปราชญ์ ซึ่งค่อไปภายหน้าอาจจะปรากฏว่า ผู้ที่บันทึกข้อความไว้เป็นนักปราชญ์หรือไม่ เป็นนักปราชญ์เพียงไร เป็นต้น " (หน้า 96)

"นักศึกษาที่ตองการเป็นผู้รู้ ที่เรียกว่านักปราชญ์ จะประพฤติตาม สุ. จิ. ปุ. ลิ. 4 ข้อนี้เป็นจริยวัตรของคนที่ดีว คังคำฉันทที่ท่านกล่าวไว้ในหนังสืออ่าน "ประณมมาลา " ว่า

เริ่มเรียนให้เร่งรู้
 หนึ่งพึ่งอย่าพึ่งกาย
 หนึ่งให้อุคสาหะ
 หนึ่งห้ามอย่าเอื้อนอำ
 หนึ่งให้พินิจคิก
 พร้อมองค์จึงทรงนาม

ทั้งสี่องค์ประมาณหมาย
 ให้ทั้งจิกกำหนดจำ
 เอาจิกคิกพินิจคำ
 ลงนโคให้เร่งถาม
 ลิขิตข้อสุขุมความ
 ว่าศิษย์แท้ที่ศึกษา " (หน้า 97)

ก้านคุณธรรม

ความสุภาพอ่อนโยน และมารยาทอันดีงาม

แนวความคิดส่งเสริมให้เป็นผู้มีความสุภาพอ่อนโยน และมารยาทอันดีงามในการถาม
 กิ่งข้อความที่ว่า "อนึ่ง การถามนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับจรยามารยาทด้วยเพราะเราจะต้องฟังบุคคล
 หรือหมู่คณะเพื่อบำรุงสามัคคี ฉะนั้นจึงนับว่าเป็นจรยาทางสังคมในการใช้กิริยาวาจาของเราให้
 สมควรอยู่ด้วย ถ้าเรายึดหลักสุภาษิตที่ว่าผู้ดีเป็นศรีแก่ตัว ผู้ชั่วอัปราชัย (ปราชัย) ก็กินความ
 หมายถึงการถามของเราได้ครบครัน เพราะการถามก็รวมอยู่ในการพูด และเป็นการพูดขอความ
 เอื้อเฟื้อจากผู้รับคำถามของเราด้วย จึงควรจะต้องประกอบด้วยสัมมาคารวะอันงดงาม "

(หน้า 95)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องหัวใจนักปราชญ์ สรุปเป็นตารางได้
 ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ตารางที่ 18 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องหัวใจนักปราชญ์

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	5
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางค่านศิลปะ	-
ความรู้ทางค่านศาสนา	-
ความรู้ทางค่านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางค่านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางค่านขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 18 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องหัวใจนักปราชญ์

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ค่านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-
ความซื่อสัตย์สุจริตและหนี้ออกทุกปีปะ	-
ความกตัญญูต่อกเวที่	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	1
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	6

จากตารางที่ 18 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องหัวใจนักปราชญ์ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางค่านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ ค่านคุณธรรมส่วนค่านอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏในเรื่องนี้

สมเด็จพระปิยมหาราชทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร

"สมเด็จพระปิยมหาราชทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร" เป็นชื่อของโคลงเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเจ้าน อกิจทิศ เป็นผู้ประพันธ์และได้ส่งเข้าประกวดได้รับรางวัลที่ 1 ประเภทประชาชน จากสมาคมนิสิตเก่าจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องในวันปิยมหาราช 23 ตุลาคม 2519 โคลงเฉลิมพระเกียรตินี้กล่าวถึงพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระปิยมหาราชในการที่ทรงรักษาเอกราชของชาติไทยไว้ได้ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านต่างต้องตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศมหาอำนาจตะวันตก สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องสมเด็จพระปิยมหาราชทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร มีดังนี้

ก้านสक्तिปัญญา

ความมีวิจรรย์นานในการทักสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ด้วยพระปรีชา ไม่ทรงวู่วาม ทรงทักตตามและพิจารณาเหตุการณ์อยู่เสมอถึงโคลงที่ว่า

"องค์พระปิยเจ้า	จอมสยาม
ทรงตรึกถึกซึ่งตาม	จิตไท้
ดีวิสู่วามยาม	เพลิงพล่ง ฟล่านแฮ
คัมมิคัมยั้งใหม่	มากเข้าเผาผลาญ

เหมือนม่านชาคสक्तिหัง	ปัญญา
แคลนชาคสรพรศาสตร์ -	วชิรภัย
ยังพลาครวัฐประศา-	สนศาสตร์
ผลย่อมพาชาติ ม้วย	หมคคินเสรี

วิธีพิทักษ์ป้อง	ปกเมือง
ยามพิบัติภัย คือง	ชุกไกล
วิจัยวิจารณ์ นื่อง	เนืองอยู่
หมั่นสอม เหตุเลศให้	แจ่มแจ้งแห่งการณ (หน้า 103-104)

สมเด็จพระปิยมหาราช ทรงรู้จักประมาณความสามารถของประเทศไทย ประเทศที่เป็นมิตรและเป็นศัตรูกับโคลงที่ว่า

ประมาณฐานะทั้ง	ทั่วคน เองนอ
ชาติศัตรูชาติชน	เพื่อนผู้
ยอมรับคคิผล	เหตุที่ มีเฮ
รู้รับความเจริญรู้	ผ่อนสั้นบรรเทา (หน้า 104)

สมเด็จพระปิยมหาราชทรงยอมสูญเสียดินแดนส่วนน้อยเพื่อรักษาดินแดนส่วนใหญ่ไว้กับโคลงที่ว่า

"เอาข้างขันตีไต่	ข้างเซน
ถือหลักผอนหนักเบน	เบียงลี
ยึดสันติกรรมเกณฑ์	กำหนด นิกเฮ
เซนชนกนาถชี้	ของไว้ในบรรพ์

กรรมทกระทั้งบ้าง	บางที
สูญทรัพย์เสียสิทธิศรี	ศึกก็บาง
เสียน้อยรักษาชี-	รภาพ
ดีกว่าแข่งกร้าวสร้าง	เรื่องร้ายกรายถึง (หน้า 104)

เมื่อลัทธิล่าเมืองขึ้นลดความรุนแรงลง สมเด็จพระปิยมหาราชทรงเสด็จไปเยือนต่างประเทศเพื่อผูกไมตรี เป็นการถ่วงดุลอำนาจ กับโคลงที่ว่า

"จึงหลายประเทศทั้ง	ไกลไกล
พระเสด็จเยือนไป	หลากแคว้น
หวังผลเพื่อผูกไม-	ตรีคือ
เคลื่อนกลบลมเรื่องแค้น	ชุ่มน้ำใจเคย

เผยจิตเป็นมิตรทั้ง	ถือกรรม คีเนอ
กลเกราะกำบังบำ-	มัดร้าย
ผลพระพิริยะสำ-	เร็จุ ล้วงแ
ไพรัชรับรู้คล้าย	เครื่องคำเสรี (หน้า 104-105)

ความรู้ทางก้านประวัติศาสตร์

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในด้านการรักษาเอกราช
ของชาติไว้จากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก ดังโคลงที่ว่า

ข้าพระปรียะเจ้า	จอมไผ่ ไทยเฮย
เพราะพระปรีชาไว-	ทิตแท้
ผันภัยพิทศภัย	มองผ่าน
พ่ายพิริยะแพ	พ่ายน้ำใจจง (หน้า 105)

ก้านคุณธรรม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ

สาระเชิงอุชวไนให้ประชาชนรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระปิยมหาราช และ
เตือนให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังโคลงที่ว่า

"จงประชาราษฎร์นอม	คำนึง
จารพระคุณพระทรง	ครึกไว้
รักษาศาสนกษัตริย์ถึง	สูงชีพ
ยอมถวายแคไ้	หัวหน้าประชาสยามมา (หน้า 105)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องสมเด็จพระปิยมหาราชทรงรักษาชาติ
เอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร สรุปเป็นตารางได้ ดังปรากฏในหน้าถัดไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องสมเด็จพระนิมหาราช
ทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านร่างกาย	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
ด้านจิตใจ	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกรื่นรมย์ในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
ด้านสติปัญญา	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	-
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	4
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางกานศิลปะ	-
ความรู้ทางกานศาสนา	-
ความรู้ทางกานวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางกานภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางกานประวัติศาสตร์	1
ความรู้ทางกานชีวประวัติ	-
ความรู้ทางกานขนบธรรมเนียมประเพณี	-

ตารางที่ 19 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องสมเด็จพระปิยมหาราช
ทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไร

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ก้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	1
ความซื่อสัตย์สุจริตและหนีโรคภัยไข้เจ็บ	-
ความกตัญญูต่อกษัตริย์	-
ความเข้มแข็ง ชยันต์มั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการทำงานและความคิด	-
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอมภัยและให้อภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	6

จากตารางที่ 19 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่อง
สมเด็จพระปิยมหาราชทรงรักษาเอกราชของชาติไว้ได้อย่างไรได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพ
ชีวิตทางค่านิยมปัญหา รองลงมาได้แก่ ก้านคุณธรรม ส่วนค่านิยมอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่ปรากฏ
ในเรื่องนี้

บทร้อยกรอง

บทร้อยกรองที่คัดเลือกมาเป็นวรรณกรรมปัจจุบัน คือมีระยะเวลาการแต่งตั้งแต่สมัย รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน มีหลายรูปแบบทั้งกลอนสุภาพที่ควรแก่การสรรเสริญกราวคือชาวนา ของแสงทอง ภาพยนตร์ 11 เรื่องน้ำตา ของกำชัย ทองหล่อ และฉันทน์ เรื่องชโย สยาม ๗ ยามสายัณห์ และพระจันทร์กระจ่าง ของสุภร ผลชีวิติน สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพ ชีวิตที่ปรากฏอยู่ในบทร้อยกรอง มีดังนี้

ก้านจิตใจ

ความรู้สึกชื่นชมในความงาม

ความรู้สึกสนุกสนานในการรำไท้ เห็นได้จากเนื้อหาของฉันทน์ต่อไปนี้

"พระจันทร์กระจ่างสว่างลี	๗ ลพบุรีฤศุหนาว
บุรุษสรวลก็เกรียวกราว	สนุก ๗ คราวรำไท้ไทย
ปีะโต้นปีะโต้นปีะโต้นโต้น	บุรุษลีโอนสะเอวไหว
อนงค์นำเคลื่อนเขยื้อนไป	สะบัดสไบวิไลตา " (หน้า 114)

ก้านสติปัญญา

ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้

เนื้อหาที่แสดงให้เห็นคุณค่าของความรู้ อันเป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความใฝ่ใจศึกษาหาความรู้ เพื่อจะไ้ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ดังเนื้อหาของฉันทน์ที่ว่า

"ครุณศยามมิกรัมอุส่าห์	ททัยจะหาวิชาประสงค์
ประเทศจะงามสยามจะยง	จะมันจะคงเพราะเหตุวิชา
ชโยสยามอร่ามอะโซ	ครุณจะโตจะเติบโตวิชา
สยามจะอยู่มิรู้ชรา	กระเบื้องวิชาวิชัยชโย (หน้า 114)

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การยกย่องชาวนาเป็นศิลปิน นับเป็นความคิดที่แปลกไปจากความคิดของกวีอื่น ๆ
กึ่งจะเห็นได้จากบทกลอนต่อไปนี้

"แยกปลูกปลงลงในนาไพศาล	ลูกเหลนหลานมิตรช่วยอวยแรงใหญ่
เสร็จขั้นนี้คือครบภาพสมนัยน์	ควรรยกให้เกษกรินเป็นศิลปิน
เพราะคุณแถวแนวข้าวกว้างยาวเย็น	ช่างงามเพลินพันไผ่บายระบายน
ล่าจำเริญเนินเคื่อนเลื่อนทวี	ข้าวมามีดีทองล้ำของพรรณ" (หน้า 112)

การคิดแบบฉันทลักษณ์ของบทร้อยกรองประเภทฉันทลักษณ์เพิ่มขึ้นมาในวงวรรณคดีไทย
กึ่งเนื้อหาของฉันทลักษณ์ที่กล่าวไว้ว่า

"สรวิระเพ็ลยละเหี้ยหาย	สนุกและคล้ายสมองเคร่ง
โจะทั้งใจหึงหึงคิงเท่ง	ระบอบประเลงตะโพนมรรพ์
กนุสกับประหัมใจ	แนะน่าจะได้ประคิษฐ์ฉันท
"มูหิงคนาท "เสนอวรรณ -	คึกก้านฉันทไทย " (หน้า 115)

ความรู้ทางค่านิยมประเพณี

ประเพณีร่วมแรงกันคำข้าวควยครกกระเดื่อง ในเวลาเย็นหนุ่มสาวจะช่วยกันคำข้าว
และร่วมรื่นเริงควยการร้องรำทำเพลงเป็นที่สนุกสนานในขณะที่คำข้าวควย (หน้า 114)

ค่านิยมธรรม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ

"กุมาระไทยโฉมจะหลง	จะลิมพระองค์ทรงสกุล
สยามะรัฐภูมิทีเพราะบุญ	พระเคขพระคุณพระราชาวงศ์" (หน้า 114)

ความสามัคคี

"แยกปลุกปลงลงในนาไพศาล   ลูกเหลนหลานมิตรช่วยวยแรงใหญ่"
(หน้า 112)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องบทร้อยกรอง สรุปลงเป็นตารางได้
ดังปรากฏในหน้าถัดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องบทระยกรอง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านร่างกาย	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	-
ด้านจิตใจ	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	1
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	-
ด้านสติปัญญา	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจาร์ณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	-
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	2
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางกานศิลปะ	-
ความรู้ทางกานศาสนา	-
ความรู้ทางกานวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางกานภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางกานประวัติศาสตร์	-
ความรู้ทางกานชีวประวัติ	-
ความรู้ทางกานขนบธรรมเนียมประเพณี	1

ตารางที่ 20 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องบทร้อยกรอง

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
ด้านคุณธรรม	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	1
ความซื่อสัตย์สุจริตและหนีโรคภัยไข้เจ็บ	-
ความกตัญญูต่อกษัตริย์	-
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	-
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	-
ความเมตตาการุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	-
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	-
ความสามัคคี	1
ความรู้จักรู้จักตนเอง รู้จักขอร้องและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	7

จากตารางที่ 20 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในบทร้อยกรอง ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา รองลงมาได้แก่ ด้านคุณธรรม และด้านจิตใจ ความกล้าหาญ

ลิลิตทะเลงพ่าย

ลิลิตทะเลงพ่ายเป็นงานประพันธ์ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงนิพนธ์ขึ้นเพื่องานพระราชพิธีฉลองศักราชพระเชตุพน ในสมัยรัชกาลที่ 3 ลิลิตทะเลงพ่ายนี้เป็นวรรณคดีประเภทเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ กล่าวคือเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงกระทำยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชาได้อย่างกล้าหาญ ลิลิตทะเลงพ่ายที่นำมาให้นักเรียนเรียนนี้ ได้ละบางตอนลงบ้างโดยใส่ ฯลฯ ไว้ เพื่อให้เนื้อเรื่องไม่ยืดเยื้อจนเกินไป สำหรับเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏอยู่ในเรื่องลิลิตทะเลงพ่ายตอนที่นำมาเป็นบทเรียน มีดังนี้

คำนำร่างกายการป้องกันภัยอันตราย

การรู้จักใช้เครื่องกำบังร่างกายในขณะที่ออกกรมเพื่อลภัยอันตรายจากคมอาวุธ ดังรายที่ว่า "... โล่ท้อโล่ท้อคัง คังท้อคังท้อคิก เขมประชิกเขนสู ... " (บทที่ 100 หน้า 144)

คำสนธิปัญญาความไม่ใส่ใจในการศึกษาหาความรู้

"หนึ่งรู้พยุหะศึกไสร์	สนสถาน
เจนจิตวิทย์ายากการ	กาจแกลว
รู้เชิงพิชัยชาญ	ชุมคาย ควรนา
อาจจักรอนรณแผ้ว	แดกแพ้งหนี่ " (บทที่ 16 หน้า 128)

ความมีวิจรรณญาณในการทักสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้

"สงครามความศึกซิ่ง	แสนกล
จงพ่อย้ายนิยล	แทคั้น
อย่าลองคะนองตน	ทามชอบ ชรรมนา
การศึกลิกเล่ห์พัน	ล่อเลียวลอกหลอน " (บทที่ 14 หน้า 128)

พวกกรมการเมืองกาญจนบุรี เมื่อทราบข่าวศึกใหญ่ "เซาทังหลายครีกัน ... บ่เห็นถ้ำออกรบ รู้ว่าทมิฬมิทาน รู้ว่ารามมิรอก คิคเททอครัวแตก แหกหนีหน้าอย่าพะ เขาก็ล้มบ้านเมือง เปลืองเปล่าผู้หมู่ชน ชวนกันชนกันชุก บุดป่าคงป่าแคง แดงเอาเหตุเอาผล ยลกระแทนเติกไส้ เพื่อลงลักษณะให้ ส่งท้าวแดงความ ทานนา " (บทที่ 28 หน้า 130)

เมื่อทัพหน้าไทยแตกพ่าย สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงวางกลอุบายโดย "จิกส่งพล ไปทาน พอพลอยฉานสองซ้า ค้ำบ่อยู่บ่หยุก ขอบถอยรุกอย่ารั้ง ให้ศึกปลั่งเสียเชิง โดยละเลิง ใจอาจ ยাত্রตามคิกคิกชบวน ควรเวรายกออกโรม..." (บทที่ 105 หน้า 146)

เมื่อข้างทรงของสมเด็จพระนเรศวรมีอาการทรมัน วังเทลิกเข้าไปในฝ่ายข้าศึก โดยที่ข้าราชการบริวารตามเสด็จไม่ทัน ครั้นผู้บุรุษจึงลงทรงพบพระองค์เองอยู่ท่ามกลางข้าศึก ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ การที่จะทรงรักษาพระชนม์ชีพไว้ได้คือการกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชผู้ทรงเป็นแม่ทัพเท่านั้น พระองค์จึงทรงเชิญพระมหาอุปราชาก่อกระทำยุทธหัตถีกับพระองค์ (บทที่ 127-133 หน้า 149-150)

ความรู้ทางก้านประวัติศาสตร์

เมื่อสมเด็จพระมหาธรรมราชาสวรรคต ฝ่ายพม่าคิดว่าสมเด็จพระนเรศวรและ สมเด็จพระเอกาทศรถจะทรงแย่งชิงราชสมบัติกัน จึงได้จิกส่งกองทัพโดยมีพระมหาอุปราช เป็นจอมทัพยกมาตีกรุงศรีอยุธยาในยามที่บ้านเมืองวุ่นวาย สมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระเอกาทศรถทรงยกกองทัพไปป้องกันนอกพระนครศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรทรงกระทำ ยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชที่ตำบลหนองสาหร่าย แขวงเมืองสุพรรณบุรี และในขณะเดียวกัน สมเด็จพระเอกาทศรถก็ทรงชนะมังจาชโรควัย สมเด็จพระนเรศวรทรงโปรดให้สร้างพระสถูป ครอบพระศพพระมหาอุปราชเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ (หน้า 126-154)

ความรู้ทางก้านขนบธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อในคำทำนายของโหร เมื่อพระเจ้าหงสาวดีทรงครีส์สั่งให้พระมหาอุปราช ยกกองทัพไปตีกรุงศรีอยุธยา พระมหาอุปราชได้ถึงกับตกพระหทัย กราบทูลพระราชาบิดาท่านกลาง หม่อมอำมาตย์ราชมนตรีว่า พระองค์มีพระเคราะห์ กังร้ายที่ว่า "โหรควรคงทำนาย ทายพระเคราะห์ ถึงฆาต..." (บทที่ 5 หน้า 126)

ความเชื่อเรื่องโชคกลาง ในการสงครามฝ่ายที่ประสบกับกลางร้ายได้แก่พระมหาอุปราชามีลมเวรัมภาศึกษาท่องฉัตรหัก ซึ่งในตอนท้ายของสงครามก็ทรงประสบความปราชัย (บทที่ 37-39 หน้า 132)

สมเด็จพระนเรศวรทรงประสบกับกลางดี คือทรงพระสุบินว่าได้ประหารจระเข้ และหลังจากนั้น พระบรมสารีริกษาทูลออกมาให้เห็น ณ บริเวณที่ค้ำค่าย ซึ่งในตอนท้ายของสงครามก็ทรงประสบชัยชนะ (บทที่ 79-88 หน้า 140-141 และบทที่ 93 หน้า 142)

ประเพณีเสด็จออกวาราชการของกษัตริย์ในสมัยโบราณ ทรงไปตามทุกซุ้มซอกของประชาชนจากบรรดาอำมาตย์ ตลอดจนทรงปรึกษาราชการงานเมืองต่าง ๆ (บทที่ 51-59 หน้า 134-135)

ประเพณีเสด็จออกรบของกษัตริย์โบราณ มีการทรงเครื่องอย่างงดงามด้วยถือว่าการออกรบเป็นเกียรติอย่างหนึ่ง จากเรื่องจะเห็นได้จากกรณีที่สมเด็จพระนเรศวร และสมเด็จพระเอกาทศรถทรงเครื่องสวยงาม "เฉดลักษณะรามรอนราพณ์ปราบอเรนทร์ทุกก้าว..." (บทที่ 76 หน้า 139)

ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม การออกรบเพื่อให้ได้ชัยชนะต้องเคลื่อนทัพตามฤกษ์ที่ดี มีการร่ายมนตร์ทางไสยศาสตร์ ประโคมด้วยเสียงแตรสังข์ (บทที่ 77 หน้า 139)

นอกจากเคลื่อนทัพตามฤกษ์ยามแล้ว ต้องเคลื่อนทัพผ่านโชลนทวาร พระสังฆสวคชัยมงคลคาถา ประพรมน้ำมนตร์ตามคำรับรณยุทธ (บทที่ 78 หน้า 140)

"ฝ่ายชีพื่อทวิชาชาติ ราชบุรีโสคม พรหมพิทยาจารย์ เบิกโชลนทวารโดยกระทรวง ปวงละว่าเข่นไก่ ไชว่สรวงพลีมีสง่า พลัง ฐ ส่องแสงอาชญา แก่หลวงมหาวิชัย ไจทรนงองอาจ ยาศรคักไม้ข่มนาม ตามคำรับไสยเพท ..." (บทที่ 105 หน้า 145)

ก้านคุณธรรม

ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ

"จอมสยามขามศึกไชร์
บานกมลเปรมปรีดิ์

ไม่มี
ปราบเสี้ยน

สองสุริยภักขิรีย

ศรีสทศ กัณนา

หาเลศมลายศีกเห็น

หันห่าวหายคม " (บทที่ 66 หน้า 137)

"หมายประมาณโหมงคริบ ประทบทพิรามัญ ประพันพิพม่า ชับทวยกล้าเข้าแหง
 ชับทวยแข็งเข้าพัน... ทนสู้ศึกบีมิลค ออกสู้ศึกบีมิลค อาจท้ออาจเข้ารุก ออกต่อสู้เข้าร่า
 กล้าท้อกล้าชิงมัน... " (บทที่ 100 หน้า 144)

"ไปเกรงประภาพเท่าเฒ่า พักตร์ท่านผองฤาเศร่า
 สู้เสี้ยนไปหนี หนานา " (บทที่ 125 หน้า 149)

"คำเนินพจนพากย์พรอง พรรณมา
 องค์ศรีอุปราชา ท่านแจ้ง
 กอบเกิดชัคคิยามา- นะนิก หาญเฮย
 ชับชชเข้ายุทธแยง ความร้ายโดยดวล" (บทที่ 134 หน้า 150)

ความกตัญญูกตเวที

ในระหว่างทางที่สมเด็จพระมหาอุปราชายกกองทัพมานั้น พระองค์ทรงอาลัยและทรง
 วิตกห่วงใยพระราชบิดาผู้ทรงมีพระคุณ และเกรงจักไม่ได้ทดแทนพระคุณดังโคลงที่ว่า

"พระคุณทวงเพียบพัน ภูกล
 เต็มตรลอกแหล่งบน บ่อนไค้
 พระเกิดพระก่อชนม์ ชุบชีพ มานา
 เกรงบ่ทันลูกไค้ กลับเข้าทอบสนอง" (บทที่ 48 หน้า 133)

เมื่อเสด็จศึกสงคราม สมเด็จพระนเรศวรทรงปูนบำเหน็จแก่ผู้ทำความดีความชอบ
 เป็นคุณต่อแผ่นดินและพระองค์ แม่ทัพหาชีวิตไม่แล้วก็ให้ปูนบำเหน็จเป็นการตอบแทนบุญคุณ
 แก่บุตรและภรรยาด้วย (บทที่ 156-160 หน้า 154-155)

ความเข้มแข็ง ชัยชนะมั่นเพียร และออกทน

"อย่าหย่อนวิริยะผล อย่างเกียจ"
 (บทที่ 16 หน้า 128)

"พระฉันทกษัตริย์ทวยเกล้า
ข้าบคชบทรจนวน

เกล้าครวญ
จักเพล"
(บทที่ 36 หน้า 132)

ความรู้จักวัณนิคชอบและรู้จักหน้าที่

สมเด็จพระวันรัต เป็นพระสงฆ์ที่เคร่งครัดปฏิบัติของศาสนาและจะประกอบกิจเฉพาะที่เป็นหน้าที่อันสมควรของสงฆ์ กิ่งเนื้อความในร่ายที่ว่า "... ชุนสงฆ์คอบค้ำชานข้อโรมราญราวิศ ไปเป็นกิจกุศม ไซ้เงื่อนงามมรรพชิต โคมพิทริอัชยา เนื่องบัญญัติเชิงไซ้ชอละไต้ลีสลาศ ยิงอาวาสเวียงวัค ..." (บทที่ 179 หน้า 157)

ความลุ่มพออนโยน และมารยาทอันคิงงาม

เมื่อข้างทรงของสมเด็จพระนเรศวรซึ่งกำลังทมนิ่งเข้าไปในกองทัพข้าศึก ครั้นฝุ่นจางลงพระองค์ทอพระเนตรเห็นพระมหาอุปราชาทรงใส่ช้างเข้าไปเชื้อเชิญพระมหาอุปราชาค้วยพระวาจ่าอ่อนหวาน ให้ทรงกระทำยุทธหัตถีต่อกันเพื่อเป็นเกียรติประวัติควรแก่การสรรเสริญสืบไป (บทที่ 127-133 หน้า 149-150)

การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สมเด็จพระนเรศวรและสมเด็จพระเอกาทศรถปรึภษาราชการศึกกับหม้ออำมาคย์ราชมนตรีว่าควรป้องกันกรุงศรีอยุธยาในกรุง หรือนอกกรุงจึงจะดี ผลปรากฏว่าที่ประชุมหม้ออำมาคย์ราชมนตรีเห็นควรให้ยกกองทัพออกไปรบกับพม่านอกกรุง ซึ่งมีที่ประชุมนั้นก็ตรงกับพระราชดำริของทั้ง 2 พระองค์ คึงโคลงที่ว่า

โทโ้ทรงสคืบถ้อย
ถูกเหตุหัยท่านผาย
สุทริก็ทรงหมาย
คริบ่ต่างกันต้อง

ทูลถวาย
โอมรุ้พร้อง
เหมือนครี คุนา
ค่อน้ำใจกู (บทที่ 69 หน้า 137)

ครั้งทัพหน้าของไทยแตกพ่าย สมเด็จพระนเรศวรทรงปรึภษาราชการศึกกับแม่ทัพนายกองที่ประชุมแม่ทัพนายกองเห็นควรให้ยกทัพไปค้ำไว้สักกระยะหนึ่งแล้วค่อยตีโต้ตอบเมื่อได้โอกาส แต่องค์จอมทัพทรงครีส์ว่าถ้าทำอย่างนั้นก็จะเป็นการสูญเสียข้าสอง แล้วทรงเสนอแนว

ความคิดให้จิกที่พอกไปรมแล้ว ทำอุบายถอยร่นให้ข้าศึกได้จิกติดตามอย่างไม่เป็นขบวน แล้วคอย
โจมตีจะตีหรือไม่ พวกแม่ทัพนายกองได้ฟังเห็นชอบ มีมติให้ใช้กลยุทธ์ตามพระบรมราชโองการนั้น
(บทที่ 105 หน้า 146)

ความเมตตาการุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และเสียสละ

"หนึ่งรู่มาเห็นใจให้
อันสมรรถมีอผจญ
ขุนพล
จิกเสี้ยน" (บทที่ 17 หน้า 128)

ในถกพิจารณาโทษของนายทัพนายกองที่ตามเสด็จสมเด็จพระนเรศวรไม่ทันนั้น
ปรากฏว่ามีโทษถึงประหาร แต่สมเด็จพระนเรศวรทรงมีพระเมตตาทรงให้รอไว้ให้เลยวันพระ
เสียก่อน จึงจะประหาร เพื่อประวิงเวลาให้สมเด็จพระวันรัตมาขอพระราชทานอภัยโทษให้
(บทที่ 162-179 หน้า 155-158)

ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด

สมเด็จพระนเรศวรทรงมีพระบรมราชโองการให้พิพากษาโทษแม่ทัพนายกองที่ตามเสด็จ
พระองค์ไม่ทันในคราวที่ทำศึกกับพระมหาอุปราชฯ โดยใช้ระเบียบตามกฎหมายพระอัยการศึก ซึ่งมีมาแต่
โบราณ มิได้ทรงพิพากษาคตามพระราชอัธยาศัยแต่อย่างใด และเมื่อจะทรงพระราชทานอภัยโทษ
ก็มีได้อำนาจความพอพระราชอัธยาศัยเพียงลำพัง ทรงใช้ให้ไปตีตะนาวศรีและมริคเป็นการแก้ตัว
(บทที่ 161-176 หน้า 155-158)

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย สรุปเป็นตารางได้
ดังปรากฏในหน้าถัดไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 ความดีของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ด้านร่างกาย</u>	
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	-
การป้องกันภัยอันตราย	1
<u>ด้านจิตใจ</u>	
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-
ความรู้สึกรื่นรมย์ในความงาม	-
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของคน	-
<u>ด้านสติปัญญา</u>	
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1
ความมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้	4
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-
การเสริมสร้างจินตนาการ	-
ความรู้ทางด้านศิลปะ	-
ความรู้ทางด้านศาสนา	-
ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์	-
ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์	1
ความรู้ทางด้านชีวประวัติ	-
ความรู้ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี	8

ตารางที่ 21 (ต่อ) ความถี่ของเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	จำนวนครั้ง
<u>ก้านคุณธรรม</u>	
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	4
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอภักดิ์ปะ	-
ความกตัญญูภักทเวท	2
ความเข้มแข็ง ชยันหมั่นเพียร และอดทน	2
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	1
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	1
การยอมรับความผิดเห็นของผู้อื่น	2
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	2
ความเป็นระเบียบในภาระงานและความคิด	1
ความสามัคคี	-
ความรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอกภัยและให้ภัยซึ่งกันและกัน	-
รวม	30

จากตารางที่ 21 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องลิลิตตะเลงพ่ายได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางก้านคุณธรรม รองลงมาได้แก่ก้านสติปัญญา และก้านร่างกายตามลำดับ

ตารางที่ 22 สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์ จำแนกเป็นความถนัด

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต																รวม						
	เก็บงานสวน	เมือหัวถึงหมอน	พระครูวิฑิตดอง	อิเหนา	พระบรมราชาไชวาท (ร.5)	ผลพลอยได้จากกิจการออกพรรษา	ธรรมเนียมประเพณีสงคราม	มอม	หนาก พลุ	นิราศพระบาท	บทรอยกรอง (เล่ม 1)	พระบรมราชาไชวาท (ร.9)	โคลงสุภาษิต ๗	ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง	มหาเวทสันติขรรษา	นิทานเวตาล		เราคือลูกของแม่พระศรี	หัวใจกับปราชญ์	สมเด็จพระปิยมหาราช ๗	บทรอยกรอง (เล่ม 2)	ดิถีทะเลงพวย	
<u>ด้านร่างกาย</u>																							
การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	
การรักษาสุขภาพให้แข็งแรง	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
การปรับปรุงสภาพแวดล้อม	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
การป้องกันภัยอันตราย	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	
<u>ด้านจิตใจ</u>																							
การมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1	2	-	1	-	2	-	2	-	-	-	-	12	
การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
ความรู้สึกชื่นชมในความงาม	-	-	-	2	-	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	12	
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ความรู้สึก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	3	
ความรักความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	

ตารางที่ 22 (ต่อ) สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจิตร จำแนกเป็นความถี่

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	เด็กบ้านสวน	เมือหัวถึงหมอน	พระครูวัดคลอง	อีเตน	พระบรมราชาไชวาท (ร.5)	ผลพลอยได้จากถาวรออกพรรษา	ธรรมชาตธรรมะสงคราม	มอม	หมาก พุด	นิราศพระบาท	บทรอยกรอง (เล่ม 1)	พระบรมราชาไชวาท (ร.9)	โคลงสุภาษิต ๗	ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง	มหาเวสสันดรชาดก	นิทาน วนาค	เรือกัดถูกของแม่พระศรี	หัวใจกับปราชญ์	สมเด็จพระปิยมหาราช ๗	บทรอยกรอง (เล่ม 2)	ดีดตะเลงพาย	รวม
กานสติปัญญา																						
ความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้	1	1	-	-	6	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	5	-	1	1	18
ความถี่วิจารณ์ในการตัดสินใจ เข้าใจและแก้ปัญหาได้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	4	-	2	1	2	-	4	-	4	19
ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
การเสริมสร้างจินตนาการ	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ความรู้ทางคณิตปะ	1	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ความรู้ทางคานาศาสตร์	-	1	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ความรู้ทางคานวิทยาศาสตร์	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
ความรู้ทางคานภูมิศาสตร์	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
ความรู้ทางคานประวัติศาสตร์	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	7
ความรู้ทางคานชีวประวัติ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ความรู้ทางคานขนบธรรมเนียมประเพณี	1	-	2	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	3	1	-	-	1	8	21

ตารางที่ 22 (ต่อ) สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจิตร จำแนกเป็นความดี

เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	เก็บบ้านสวน	เมื่อหัวถึงหมอน	พระครูวิจิตรดอง	อโศก	พระบรมราชาไชวาท (ร.5)	ผลพลอยได้จากกาการออกพรรษา	ธรรมชาตธรรมะสงคราม	มอม	หมาก พุด	นิราศพระบาท	บทรอยกรอง (เดิม 1)	พระบรมราชาไชวาท (ร.9)	โคลงสุภาพ ๗	ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง	มหาเวสสันดรชาดก	นิทานเวตาล	เร้าคือลูกของแม่พระธรรม์	หัวใจกับปราชญ์	สมเด็จพระปิยมหาราช ๗	บทรอยกรอง (เดิม 2)	ลิลิตตะเลงพ่าย	รวม
บ้านคุณธรรม																						
ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ	-	-	1	-	2	-	-	-	-	2	-	1	2	1	-	-	-	-	1	1	4	15
ความซื่อสัตย์สุจริตและหิริโอครคัมปะ	-	1	-	-	2	-	1	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9
ความกตัญญูคุณเวท	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2	7
ความเข้มแข็ง ขยันหมั่นเพียร และอดทน	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	3	2	-	-	-	3	-	-	-	2	13
ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่	-	-	-	-	2	1	-	6	-	1	1	2	-	-	1	-	1	-	-	-	1	16
ความสุภาพอ่อนโยนและมารยาทอันดีงาม	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	4	-	2	-	-	1	-	-	1	10
การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7
ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	1	2	2	-	-	-	-	6	-	-	1	1	1	-	2	-	-	-	-	-	2	18
ความเป็นระเบียบในการงานและความคิด	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
ความสามัคคี	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5
ความรู้จักแก้ปัญหัจขณะ รู้จักขอร้องและให้โทษซึ่งกันและกัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
รวม	17	9	9	11	14	8	4	17	9	19	11	10	17	3	12	6	12	6	6	7	30	237

จากตารางที่ 22 พบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ปรากฏมากที่สุดในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดวรรณวิจิตร ได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตทางค่านิยมประเพณี ซึ่งมีความรู้ทางค่านิยมธรรมเนียมประเพณี ปรากฏอยู่สูงที่สุดในหนังสือเรียนชุดนี้ รองลงมาได้แก่ ความมีวิจรรณยานในการตัดสินใจ เข้าใจและแก้ปัญหาได้

สำหรับงานเขียนงานประพันธ์จำนวน 21 เรื่อง พบว่า งานเขียนงานประพันธ์จำนวนมากที่สุดมีเนื้อหาเกี่ยวกับความใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้ ความรู้ทางค่านิยมธรรมเนียมประเพณี ความสำนึกในเรื่องชาติ เกียรติ วินัย และกล้าหาญ ความรู้จักรับผิดชอบและรู้จักหน้าที่ และความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ รองลงมามีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีความรักความเข้าใจระหว่างบุคคล และการมีวิจรรณยานในการตัดสินใจ เข้าใจ และแก้ปัญหาได้ และมีงานเขียนงานประพันธ์จำนวนน้อยมาก ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเสริมสร้างจินตนาการ และการรู้จักแพ้รู้จักชนะ รู้จักขอยกย และให้อภัยซึ่งกันและกันปรากฏอยู่

ในจำนวนงานเขียนงานประพันธ์ทั้ง 21 เรื่องนี้ เรื่องนี้เรื่องลิลิตตะเลงพ่ายมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตปรากฏอยู่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เรื่องนิราศพระบาท สำหรับเรื่องศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตปรากฏอยู่น้อยที่สุด

ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต 31 ข้อ ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์การวิจัยในครั้งนี้ พบว่า เรื่องลิลิตตะเลงพ่ายมีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตปรากฏอยู่นับจำนวนข้อได้มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เรื่องเค็กบ้านสวน และที่น้อยที่สุดได้แก่ เรื่องหัวใจนักปราชญ์